

ROMÂNUL

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA
Strada Zrinyi Nr. 1, a

INSERȚIUNILE
se primesc la administrație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

ABONAMENTUL:
Pe un an . . . 28— Cor.
Pe jumătate an 14— „
Pe 6 luni . . . 7— „
Pe 3 luni . . . 2-40 „
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . . 40— franci
Telefon
pe oraș și interurban
Nr. 750.

Răspunsul d-ului Lukács.

Arad, 2 Decembrie.

Dupăcum cetitorii au putut să vadă în numărul nostru trecut, primul ministru, d. Lukács a răspuns în ședința de Sâmbăta a camerei d-ilor Mihali și Vaida. Publicăm azi în întregime acest răspuns, pentru ca să dăm lumii românești o bună ocazie să sdrobească singură și cu multă facilități un aparat de argumentație decât care mai șubred rar s'a văzut vre-odată.

Nu vom găsi în acest răspuns nici adevăr și nici sinceritate, nu vom găsi nici măcar nivel ori seriozitate, ci vom găsi iarăși numai ipocrizie, viclenie și dezinteresare absolută de cea mai cardinală din toate problemele de viață ale statului. D. Lukács s'a mângâiat să sune din vechea flautetă a rodomonadelor „idei”, să despacheteze rugămintele disecate ale înaintașilor d-sale și să se mențină tot atât de departe de realitate ca ei. Așa a vorbit odinioara Coloman Tisza, așa a vorbit Bánffy și așa a vorbit Széll. Nu sunt între ei decât deosebiri de nuanțe, concepțiile generale și le-au transmis neschimbate și par să le transmită și celor ce vor mai veni încă să prezideze sistemul exclusivismului de rasă de azi.

Sunt atât de cunoscute aceste rodomonade, încât ele au trecut de mult în proprietatea intelectuală până și a celor din urmă stăvari dela Kecskest. Și d. Lukács putea să se lase Sâmbăta înlocuit cu deplin succes de ori care din ei. Adâncile necesități istorice, cari deschid neamului unguresc și ce-

lui românească o comună perspectivă; situația atât de primejdioasă a fragilului element unguresc în lupta marilor curente europene și în sfârșit, povăța evenimentelor externe de-ozarțătoare actualitate, — toate aceste momente n'au putut să imoale refractarismul înimoasei mentalități ungurești, n'au putut s'o coboare din sferile transcendente ale „ideii de stat.”

Pentru primul ministru ungar nu pot să aibă îndemmurile politice de-o atât de covârșitoare însemnatate ale deputaților români decât importanța de ordin formal, ca au fost rostite acolo în incinta camerei. Dar și această importanță numai în accepția ei negativă, că prezența deputaților noștri în cameră *desminte caracterul de rasă al parlamentului ungar*. Și primul ministru remarcă cu multă satisfacție împrejurarea asta, făcându-se a uita, că numărul deputaților noștri e de 5, va să zică *un procent și jumătate* din numărul tuturor deputaților, atunci când ar trebui să prevaleze, așa după cum neamurile nemăgliare covârșese cu numărul lor populația maghiara veritabilă a țării. Primul ministru cunoaște doar mai bine decât noi minunile statisticii oficiale... și cel puțin tot atât de bine povestea celor 5 mandate românești, smulse din ascuțișul baionetelor în 1910.

Cu aceeași sinceritate și convingere a știut d-nul Lukács să judece toate păsurile noastre. S'a laudat că guvernul da 18--30.000 cor. anual prelaților noștri. — dar fără să cântărească aceasta fărămă ridicolă cu exorbitantele venituri și ajutoare de cari se bucură bisericile ungurești. S'a laudat cu congrua, — când bine știe că împrejurările și condițiile

în cari se împarte umilesc, corump și întinează pe mulți din cei cari ar trebui să-i fi dat statului tot atâtea exemple de virtute cetățenească. Se apăra d-nul Lukács cu *sărăcia statului*, zicând că nu sunt bani pentru așezămintele noastre culturale și economice, nu sunt bani — a spus — pentru teatrul românesc, câtă vreme teatrul național unguresc din Budapesta și celelalte teatre, opera, ba până și trupele din provincie, primesc subvenții de milioane și întreg sprijinul moral al statului. — și câtă vreme știm cu toții cum sunt sprijinite toate așezămintele noastre, gimnaziile, școlile, Asociațiunea, băncile etc. Să mai vorbim de legea lui Apponyi, de „Christifideles”, de administrație, de justiție, de presă?

E de prisos. „Christifideles”, de pildă, e o masura de apărare din partea ungurimei greu primejdioasă de români și țintește *menținerea* pe seama ungurimei a unor părți foarte expuse. Un lucru inocent de tot. La urma urmei tot noi suntem cei păcătoși, noi dihania de miel răboinic și nu ei, făptura plâpânda de lup dragăstos. Pe noi statul ne așteapta totdeauna cu brațele deschise, nouă ni sunt deschise toate caile de parvenire și, dacă în funcțiuni de stat nu suntem reprezentanți nici cu un procent măcar, vina tot a noastră este, a trădătorilor. Statul nu ne deposează, ci dimpotriva: noi deposeăm pe unguri, noi le luăm avutul și pământul.

Și dacă totuși ar fi să avem și pășuri întemiate, vinovată e — spune d-nul Lukács — numai administrația. Guvernul „*nu are nici o sancțiune*” pentru ordonațele sale și administrația face totdeauna așa cum o taie capul.

Încercare de „reunire” a bisericilor române din Ardeal, la anul 1798.

De Dr. Ioan Lupas.

Politica cercurilor oficiale din Viena față de biserică ortodoxă-română din Ardeal se întindea în I-a jumătate a secolului al XVIII-lea pe ficțiunea, că această biserică deodată cu actual unirii ar fi încetat de a mai exista. După aceea însă mișcările populare violente și tulburările religioase, cari au zguduit Ardealul întreg, începură a dovedi cu prisosință, că această biserică, deși atât de prigonită și lipsită de conducere, continuă totuși a exista, și că credincioșii ei nu vor cu nici un chip să treacă la biserică unită. — Maria Terezia fu constrânsă de împrejurări a împlini, măcar în parte, dorința Românilor ardeleni, rămași statornici în credința lor străbună și în alipirea către biserică ortodoxă răsăriteană.

Astfel ea le trimise ca episcop pe Dionisie Novacovici, care fu instalat în biserică sfântului Nicolae din Brașov, în August 1761, după cum rezultă dintr'o ordinațiune a guvernului ardelean (21 Aug. 1761) care îndrumă organele subalterne să nu împiedice pe accia din clerul și poporul neunit, cari voiesc să meargă la Brașov spre a fi de față la instalarea episcopului Dionisie Novacovici. Dar scaunul vlădicesc nu avea de gând Dionisie să și-l așeze la Brașov,

ci în Sibiu, unde încă în primăvara anului 1761 închiriasse, la poarta Cisnădiei, casa lui Stefan Sebastian, plătiind 140 fl. ca chirie pe 2 ani de zile, încheind contract cu proprietarul și luând la sine cheile locuinței închiriate¹⁾.

În timp de 7 ani, cât a păstorit episcopul Dionisie în Ardeal, biserică ortodoxă română începuse a se reculege din anarhia, în care fusese aruncată, rămând mai bine de 6 decenii fără de conducător.

Această reculegere și intramare se vede ușor, că nu era pe placul celor din Viena. După moartea lui Dionisie Novacovici, Maria Terezia gândindu-se, că existența unui episcop permanent pentru Români ortodocși din Ardeal ar împiedeca progresul „sf. unirii”²⁾ prin decretul public din 7 Septemvrie 1768 decide a încredința conducerea bisericii ortodoxe din Ardeal unui simplu administrator „ad beneplacitum Principis”, pe timp nedeterminat, ca și mai

1) „So habe den... vorzüglich beliebten Bischof des Vorschotzer Districts in dem FemeschwarerBanate provisorio modo pro administratore dergestalt zu benennen, das er mit Beibehaltung Seines Bistums nur von Zeit besonders in dem Sommer-Monaten in Siebenbürgen sich begeben und die gehörige Besorgung der Administration führen möge” (Dr. H. Pușcariu: „Documente pentru limba și istorie” tom. I. Sibiu 1889 pag. 246—247.

2) cf. Dr. E. H. Schwicker: „Geschichte der Serben in Ungarn”, Budapest 1880 pag. 243 și 260.

târziu, dacă împrejurările vor cere vre-o schimbare, aceasta să se poată face fără nici o greutate.

Astfel numi ca administrator în mod provizor pe episcopul din Vârșet Ioan Georgevici cu condiția, ca să rămână și mai departe la scaunul episcopiei sale din Vârșet, iar biserică ardeleană s'o cerceteze numai din timp în timp, *mai ales în lunile de vară*³⁾. Ioan Georgevici n'a avut însă timp de a cerceta Ardealul, căci în toamna aceluiaș an, la 11 Noembrie 1768, ca „persona grata” a curții din Viena, fu numit administrator al mitropoliei sârbești, iar în 14 Sept. 1769 fu confirmat ca mitropolit⁴⁾ păsto-

¹⁾ cf. Jirecek: „Aktenmaassige Darstellung der Verhältnisse der gr. u. klein. kirchlichen Hierarchie in Österreich” Wien 1861 pag. 32.

²⁾ Caracteristic pentru timpul acela, că înainte de a veni episcopul să locuiască aici, odaile închiriate de dânsul au fost luate cu puterea în stăpânire de postarul din Sibiu, după cum dintr'o jalbă adresată de generalul lui Sebastian, Michael Cseff „Bürger und Schuster” către magistratul sibian în 15 Aprilie 1761, spunând: „So habe zu meinem größten Leidwesen erfahren müssen, das mir durch die Land-Posten des H. Land-Posta-Mesters quartier nicht nur abblahin angekündigt worden, sondern selbige auch, weil ich die Schlüssel, indeme sie bey Titl. H. Bischoff waren, nicht so gleich hergeben konnte, die Zimmer mit Gewalt eröffnet und Possession genommen”, (nr. 163- 1761, în arhiva univ. sâsești).

Nu este om în țară — spune d-sa — care să nu fi avut năcaz cu administrația și doleanțele de această natură nu constituie o „specialitate românească”. Și dlui Lukács nu i-a fost rușine să dea guvernului, în fața lumii întregi, acest certificat de paupertate morală! Va să zică administrația e paratonerul întregii răspunderi de ordin public. Guvernul e o păpușe de carton și voință are numai administrația. Frumos. Dar atunci cum rămâne cu influența guvernului cu ocazia alegerilor parlamentare? Cum rămâne cu transferările, cu presiunea draconică asupra conștiinței funcționarilor, cu pensionările? — Dar la ce să continuăm. Formula a fost găsită, — d. Lukács a dat un răspuns la toate — deputații români au fost dați de minciună, păcatele lor.

Ungaria e și mai departe ostrovul libertăților, e buchetul mirositor „pe pălăria lui Dumnezeu” — după cum spune poetul maghiar. O singură limită este pentru toți și asta — zice d-nul Lukács — e limita de unitate națională în caracterul statului. *Fából vas-karika* — verigă de fier cioplită din lemn, cum spune un foarte popular proverb unguresc.

Veriga de fier, cioplită din lemn e adevăratul simbol al „idei de stat național unitar maghiar” — și sonnambulii acestui simbol se pare că nu mai pot fi deșteptați la realitate de nimenea și niciodată.

MARI ADUNĂRI DE PROTESTARE IMPOTRIVA EPISCOPIEI UNGUREȘTI. Ni se telegrafiază din Sătmar: Clerul din parohiile primejduite de episcopia de Hajdudorog s'a întrunit în conferență și a hotărât să se opună cu extrema rezistență împotriva atentatului ce se încearcă asupra bisericii românești greco-catolice. Clerul e stăpânit de un entuziasm admirabil și e hotărât să dea provocărilor răspunsul cuvenit. E gata să apere biserica și limba chiar cu jertfirea vieții. Raport urmează.

Din dieta provincială a Bosniei. În ședința de Sâmbătă a dietei provinciale din Bosnia a fost pus la ordinea zilei un proiect de lege referitor

la construirea căilor ferate din Bosnia și Herțegovina. Exprimându-se în general dorința ca proiectul, înainte de a fi luat în în discuție, să fie dat comisiei financiare, președintele a spus că aprobă această dorință și va îndruma comisia financiară să-și termine raportul asupra proiectului până la următoarea ședință, care are loc azi, Luni.

Croații. Din Agram se anunță că în 21 Noembrie s'a prezentat la comisarul regal o mare deputație de Croați, cari au adresat M. Sale regelui o telegramă omagială. Cabinetul Maj. Sale a adus la cunoștință guvernului regesc croat că M. Sa Impăratul a luat preagrățios cunoștință de declarațiile omagiale ale abatelui Teodor Kraljević și ale soților lui.

Despre conferința coaliției serbo-croate, ținută în Budapesta, în Agram se crede că asupra dezvoltării pe viitor a politicii croate nu va avea nici o însemnătate. Conferința aceasta a suferit un fiasco voind să contrabalanseze demonstrațiile antioaliționiste cari au avut loc în timpul mai recent în Agram. Cu atât mai mare importanță li se atribuie însă declarațiilor dlui Lukács făcute Sâmbătă în camera ungară. Ziarele unioniste văd în aceste declarații renasterea politicii uniunii.

Ședințele camerei. Camera ungară ține azi ședință dela orele 10 a. m. Se continuă discuția asupra bugetului.

Chestiunea albano-română.

— Convorbire cu un notabil albanez. —

— Interview pentru „Românul”. —

Budapesta, 2 Decembrie.

Chestiunea albano-română preocupă toate spiritele, nu numai pe diplomații marilor puteri. Zilele aceste în orașul Valona a fost proclamată independența Albaniei, trimițându-se și o notă tuturor puterilor europene despre acest act important, iar ieri s'a ținut la București marele meeting al Macedo-Românilor în chestia autonomiei Macedoniei și a cruzimilor grecești față de frații noștri din acea țară, așa că o elucidare a chestiunii albano-române va fi foarte binevenită cetititorilor acestui ziar.

Întâmplarea a voit ca în privința acestei chestiuni să primim pentru ziarul „Românul” foarte importante informații. În trenul ce venia dela Brașov la Budapesta, în vagonul restaurant am întâlnit trei domni, cari păreau a fi niște persoane foarte distinse și cari vorbeau o limbă străină pe care n'o pricepeam. Întrând în vorbă cu unul din cei trei străini, aiași că erau trei Albanezi: — un profesor, un corespondent al unui mare ziar din Constantinopol și un fost diplomat turc, asemenea Albanez — cari plecau din Constantinopol spre Viena. Unul din acești domni care vorbea foarte bine românește, deoarece trăise mai multă vreme în București, îmi spuse că sunt Albanezi și că pleacă spre Viena. În drumul lor s'au oprit câțeva vreme în București, unde s'au întâlnit cu mai mulți membri ai comitetului albanez din capitala României, pentru care nu aveau destule cuvinte ca s'o laude. În deosebi au remarcat ospitalitatea fraților noștri din regat și libertatea cea mare de care se bucură străinii și în special Albanezii. Întrebându-i unele amănute despre proclamarea independenței Albaniei, profesorul — căci acesta vorbea românește, — mi-a comunicat că voiajul lor stă în legătură cu acest fapt, deoarece ei pleacă în Albania, unde se va ține în curând congresul tuturor comunităților Albaneze din Europa și din America. Acest congres va afla loc la Valona, unde-i bătrânul luptător pentru independența Albaniei, Ismail Kemal Bey, care a proclamat independența, constituindu-se ca șef al unui guvern provizoric. Chestiunea fiind actuală am căutat să pătrund în spiritul tovarășilor mei de drum cari au parcurs România și Ardealul și i-am întrebat de trecutul, prezentul și aspirațiile Albanezilor, cari au dat atâta de lucru guvernului turcesc.

Fostul diplomat înlocuindu-l pe tovarășul său, a continuat conversația în franțuzește, vorbindu-mi cu simpatie despre românism în general și în special despre calitățile Aromânilor din Albania, prin concursul cărora au putut tipări primele cărți albaneze cu caractere latine la tipografia lor națională din București. Aici s'au bucurat Albanezii de toate libertățile cultului, având în vedere că sinodul bisericii autocetale române a excelat prin simpatia sa față de Albanezi, prin a le acorda permisiunea

rind în această calitate până la moartea sa întâmplată în 1773.)

În locul lui Georgievici fu numit administrator al bisericii ardeleni Șofronie Chirilovici, care venind în Ardeal, s'a așezat în Sibiiu la 1771, dupăcum rezultă dintr'o însemnare a magistratului sibiian, care luă în acest an dispozițiile necesare spre a închiria o locuință potrivită pentru „episcopul valah” (Index Actorum Magistr. 1771 nr. 40). Dar peste 2 ani (1773) Chirilovici părăsi Ardealul, mutându-se ca episcop la Buda și mai târziu la Timișoara.⁵⁾

Dela 1773—1784 biserica ardelenă se află numai sub conducerea vicarului Ioan Popovici din Hondol, cum arată acesta într'o hârtie a sa adresată curții din Viena la 11 Noembrie 1801,

⁵⁾ „Kann aus mehreren Betrachtungen nicht wohl mehr jaengershin verschoben werden, das schismatische Volk in Siebenbürgen mit einem geistlichen Vorsteher wiederum zu versehen. Doch erheischt dabei das Wohl der h. Union, dass hienzu keineswegs ferner bestaendig ein Bischof angestellt, sondern lediglich ein Administrator ad beneplacitum Principis ohne Bestimmung einer gewissen zeit benannt werde um allenfalls nach Befund der Umstaende weiterhin zu einiger Abaenderung ohne Schwierigkeit wiederum fortschreiten zu können”...

⁶⁾ Johann Hintz: „Geschichte des Bisthums der griechisch-orthodoxen Glaubensgenossen in Siebenbürgen. Hermannstadt 1850 pag. 44.

cerând ca în chip de răsplată pentru serviciile sale de vicariu să fie numit episcop în scaunul rămas vacant după moartea episcopului Gherasim Adamovici întâmplată în primăvara anului 1796.

Pe timpul vicariatului lui Ioan Popovici preoții ardeleni se sfînteau parte la episcopia din Arad și la cea din Timișoara, iar alții în principatele române, până la 22 August 1777, când a urmat „milostiva rescriptie despre lipsa unui ardelenesc rumânesc numit vlădică”, prin care „putere s'au dat pe ardelenestii popi a-i rându-i, acel care se află în Buda numit vlădică Șofronie Chirilovici pe v r e m e n e u n i t ă” și cu strictetă s'o oprit, ca „mine să nu cuteze să se facă popi la alte țări străine, adecă în țara moldovii sau în țara rumâniască, că unii ca aceia oblicînduse prin mare și grea pedeapsă se vor pedepsi”.

Ajungând la cârmă Iosif al II-lea, care nu se putea împăca nici decum cu astfel de măsuri de jumătate, merite mai mult a încerca, decât a aduce în ordine afacerile unei biserici cu peste 1/2 milion de suflete, a numit la 1783 pe Ghedeon Nichitici⁷⁾, iar după moartea ace-

⁷⁾ În legătură cu numirea lui Nichitici ca episcop ardelen publică revista germană din Sibiiu „Siebenbürger Zeitung” (1784 nr. 3 pag. 17.) următoarea notiță: „Durch ein Allerhöchstes vom 6-ten November 1783 erlassenes Rescript ist Gideon Nikities, vorheriger Archimandrit des Sirmischen Klosters Schischatovatz... zum Bischof

stuiu, pe la 1789 pe Gherasim Adamovici ca episcopi statornici ai bisericii române ortodoxe din Ardeal, cu sediul în Sibiiu.

Succesorii lui Iosif al II-lea au reluat însă firul tradițiilor de proselitism catolic, cultivat cu atâta hiperzel din partea Mariei Terezia. De aceea la 1796, după moartea lui Gherasim Adamovici, au lăsat iarăș scaunul episcopesc

der nichtunirten in Siebenbürgen ernannt worden. Dieses Amt hat seit 1773, da der letzte Bischof Cirilovici nach Ofen befördert worden, Johann Popovics als Vicarius verwaltet. Diesen haben Seine Majestaet Ihre Zerkendlichkeit mit seinem bisherigen Betragen durch das königliche Gubernium bedenten lassen. Der neue Bischof wird seine Residenz in Hermannstadt nehmen und einen jaerlichen Gehalt von 4000 Fl. geniessen... Schwerlich wird ein Bischof in Europa sich einer so grossen Heerzürn können als Nikities. Der grösste Theil der Einwohner Siebenbürgen besteht aus nicht unirten Wallachen; ihre Zahl belief sich im Jahre 1772 auf 550000. Wenn man sich ihrer ausserordentlichen Fruchtbarkeit des Friedens, der Ruhe, des Wohlstandes, deren sie seither genossen, der wenigen Bedürfnisse, die sie zufriedigen haben — ihrer Genügsamkeit, ihres dancerbaltigen Körperbaues, mit einem Worte, des Zusammenflusses aller, der Bevölkerung günstigen Umstaende erinnert — darf man sicher rechnen, dass sich ihre Zahl bis izt in den sechsten Theil vermehret habe... Man wird demnach nicht sehr irren, wenn man die ganze Summe der nicht unirten auf 700,000 austezt. Unirte Wallachen zuehte man im Jahre 1772 ungefahr 119,230....”

de a se folosi în liturgică de limba albaneză. Spre acest scop au cedat coloniei albaneze din București o biserică din strada Academiei, unde s'a făcut regulat slujba în limba lor natală de către vestitul lor preot naționalist, Fanoli, care a străbătut Oceanul, venind din Boston, ca să facă prima slujbă albaneză în biserică cedată de către sinodul bisericii autocele române.

Cu mare bucurie am aflat chiar din gura interlocutorului meu că P. S. Sa Mitropolitul Primat a dat voie protosincelului Fotiu Balamace, subdirector al Seminarului central, ca să facă slujba în limba albaneză, atât la biserică, cât și la cununii și botezuri, ori de câte ori va fi chemat de către colonia albaneză din București. Vorbindu-mi despre începuturile culturale ale acestei brave națiuni, am aflat că mișcarea a pornit dela Constantinopol prin 1880 din inițiativa beilor albanezi de confesiune musulmană. Cum însă Turcia absolutistă, de odinioară, vedea cu ochi răi o emancipare culturală a Albanezilor, a căutat să persecute din răspuțeri pe inițiatorii acestei mișcări și în special pe Abdul Bey, Sami Bey și Naim Bey trei frați originari din Frăsari, de unde și trag originea „Moșii” Pindului, românii Fărșiroți. Fată de această persecuție, dusă la extrem de către „sultanul roșu”, Abdul Hamid, intelectualii albanezi și-au strămutat sediul primei societăți culturale, intitulată „Drita” (Lumina), la București, ca să-și iee mai târziu numirea de societatea „Dituria” (Știința). Sub auspiciile acestei societăți, condusă pe atunci de infocatul patriot albanez, Pandele Vangheli, s'au tipărit la litografia lor proprie din București toate cărțile didactice, pe cari le-au răspândit prin intermediul Românilor din Albania în toate părțile locuite de Albanezi.

Aici interveni al treilea comesean, ziaristul, argumentând că prima școală albaneză s'a deschis la Corița cu elevii școlii române de sub direcția părintelui Haralambie Balamace, care a înfruntat toate urgiile din partea guvernului turcesc și a Grecomanilor, pentru simplul motiv că a dat sprijin primilor învățători albanezi din Corița ca să-și populeze modesta școală, deschisă în 1884 în centrul Albaniei, la Corița. Din acest oraș lumina s'a răspândit în toate părțile, așa că atât Aromânii naționaliști din Albania, cât și Beii albanezi cari-și făcuseră studiile în străinătate, se transformaseră în propagatori pentru dezvoltarea culturii albaneze, învățând pe adulți să scrie și să cetească în limba lor. Mișcarea aceaseta tindea să stărpiască din rădăcinii grecomanismul, care luase proporții colosale, atât printre Albanezi, cât și printre Aromânii din Albania. Evident că ajutorul a fost reciproc, intrucât Beii albanezi, naționaliști luminați, își luaseră angajamentul, ca să sprijinească propaganda română în toate comunele din Albania, unde elementul românesc prepondera. În schimb preoții și învățătorii români au predat limba albaneză aproape în întreaga Albanie. Din convorbirea avută cu acești oaspeți deduc că pactul albanoro-

mân datează dela renașterea culturii albaneze, convingându-mă totodată dela acești trei notabili albanezi, că poporul Skipetarilor va merge mână în mână cu Românii, până când se vor întări din punct de vedere cultural, economic și politic în locurile pe cari le stăpânesc de veacuri. Astfel independența albaneză trebuie să bucure pe tot Românul, intrucât este singurul element autohton din Turcia europeană, care a trăit în cei mai buni termeni cu conaționalii noștri. Nu trebuie să ne îndorim că cei 200.000 de Români, cari trăiesc în Albania propriu zisă, vor avea drepturi egale cu frații Albanezi atât în biserică și școală, precum și în afacerile administrative.

Din discuțiile urmate, m'am convins că trebuie să existe o înțelegere între fruntașii albanezi și români din Albania, iar ca prim punct de consolidare a elementelor albanoro-mâne, ar fi un șef religios albanoro-mân. Asupra acestui punct cei trei intelectuali albanezi sunt foarte îngrijorați că nu vor putea realiza deodată cu proclamarea independenței politice și emanciparea religioasă de sub scutul patriarhatului ecumenic din Constantinopol, relativ la elementul ortodox, așa că printre alte soluțiuni s'au gândit ca să telegrafizeze părintelui Fanoli din Boston (America), ca să se hirotonească cu arhieru tot prin mijloacele întrebuintate de a se hirotoni ca preot. Dacă nu vor reuși în acest scop, atunci să intervie în mod oficial guvernul provizoric din Albania pe lângă sinodul bisericii autocele române din regat, ca să ridice la rangul de arhieru pe protosincelul Fotiu Balamace, care timp de doi ani deserveste colonia albaneză din București în toate cele necesare ale cultului în limba lor natală. În acest caz l-ar putea proclama ca episcop al Albano-României, spre a avea putința de a hirotoni ca preot pe toți tinerii Albanezi și Români, cari vor avea misiunea de a introduce limba albaneză și română în toate bisericile din Albania și Macedonia, clădite cu mijloacele lor proprii.

După mine acesta ar fi punctul cel mai nimerit ca să se stabilească un dualism între națiunea albaneză și română, cari formează majoritatea ortodoxilor din Albania, devenită azi independentă, și din Macedonia, careia cu siguranță că congresul european îi va da autonomia cu tendință, ca fiecare națiune să-și poată afirma ființa sa etnică, introducând limba națională în biserici și școli. Evident că, pe lângă independența Albaniei bravii noștri Skipetari nu vor lăsa pe conaționalii lor din Epir și Macedonia sub influința patriarhatului, ci vor stărui din răspuțeri ca toți ortodesii albanezi din Turcia europeană să recunoască autoritatea episcopului albanoro-mân, pe care-l vor aduce în timpul cel mai scurt într-o localitate din centrul Albaniei independente.

Din punct de vedere românesc, acest dualism al ortodoxilor albanoro-mâni, va împăca pe toți Românii naționaliști, cari fatalmente vor rămânea în sfera de influință a țărilor balcanice aliate, intrucât

regatul român și românismul de pretutindeni va cere cu insistență salvagardarea școlilor și bisericilor românești existente, deoarece aceste nu se pot pune sub dependență, fie a patriarhatului grecesc ecumenic din Constantinopol, fie a exarhatului bulgăresc.

Incheiând aceste foarte importante comunicări, facute de cei trei notabili albanezi — ai căror nume trebuie să-și tainuesc — atragem atenția oamenilor mai competenți, cari sunt familiarizați cu chestiunea albanoro-mână, spre a ne lumina și mai bine față de năzuințele Albaniei independente, care vrea să atragă la sine elementul românesc din Turcia europeană.

I. Gr.

La mormântul lui A. Bunea.

Blaj, 30 Noembrie 1912.

Azi s'au împlinit trei ani, de când o moarte repentină a răpit pentru totdeauna neamului românesc, pe regretatul Augustin Bunea.

Moartea lui a cutremurat într'un fior de adâncă durere pe toți românii, căci moartea lui a însemnat pentru noi o ireparabilă pierdere națională pe care o vom resimți-o încă multă vreme pe toate terenele vieții noastre naționale.

Astăzi mai ales, când fantoma Episcopiei maghiare se apropie tot mai mult de noi cu gânduri haine — cuvântul de îndrumare al marelui Bunea, de altădată, ne-ar aduce în suflete speranțe și gânduri mai bune.

Dar au trecut 3 ani, decând numai spiritul lui Bunea mai plătește peste gândurile noastre, căci Bunea — savantul canonic, preotul mare și românul înflăcărat — azi nu mai este printre noi.

Azi se împlinesc trei ani dela moartea lui. Trei ani plini de dureri pentru biserică și neamul nostru, când s'au urzit atâtea atentate — la viața și sufletul nostru românesc — încât privim cu multă îngrijorare la ziua de mâine.

În clipele acestea de tristă aniversare — câți își vor fi adus aminte de memoria marelui Bunea, să rostească în semn de pietate o sinceră rugăciune pentru sufletul lui mare? Oare câți preoți vor fi servit în aceea zi un parastas pentru „repausul lin” al marelui dispărut? Doar singurii cei din Blaj — teologii seminarului Bunevestiri — au comemorat trista aniversare, printr'o ședință solemnă specială, în care d. Ion Crișan teolog de anul al IV-lea — președintele societății a vorbit cu pietate despre Bunea.

După vecernie — la orele 4 d. a. teologii au făcut un pelerinaj la mormânt, unde cu capetele descoperite au rostit câte-o rugăciune pentru repausul lui. Corul sub conducerea dlui Emil Ștefanuț, teolog în anul al II-lea a cântat duios „Plâng și mă tânguiesc.”

Un primos isvorit din inimă — într'u aducerea aminte de memoria marelui răposat, care a fost Aug. Bunea. (†).

într'o lungă și pagubitoare vacanță. Pretextul acestei vacanțe era: augmentarea fondului si-doxial din contribuțiile credincioșilor spre a putea crea o leafă corâspunzătoare pentru viitorul episcop și mijloace pecuniare pentru o creștere și pregătire mai bună a viitorilor preoți. În realitate însă motivul de căpetenie al acestei vacanțe îndelungate trebuie căutat iarăș în intențiunile exprimate prin decretul Mariei Terezia din 7 Septemvrie 1768.

Oricât de scurt a fost timpul de păstorire al lui Nichitici și Adamovici, biserică ortodoxă începuse a face progrese și a se întări din nou. Spre a împiedeca această punire, considerată ca periculoasă pentru „sfânta unire”, „emeritul vicar” Ioan Popovici fu scos iarăș din strămtătoarea dealurilor dela Hondol și așezat în fruntea acestei biserici, ale cărei afaceri administrative le conducea împreună cu notarul consistorului Aron Budai.

Prin stăruințele acestui Aron Budai de o parte, prin ale lui Petru Maior și vicarului făgărășan Ioan Para de alta s'a făcut la 1798 încercarea de a încheia iarăș pe toți Românii ardeleni sub o singură conducere bisericească. Dupăce pentru oamenii înțelegători era și pe atunci lucru clar, că numai „o meteahnă străină”, — cum se exprimă P. Maior — a reușit a-i desbina pe Români bisericește, dupăce zădărnicia tendințelor de a face biserică ortodoxă din Ardeal neexistentă s'a dovedit cu prisos

timp de unsecol întreg, dupăce urile confesionale începură a se topi la căldura sentimentului de solidaritate națională, care înduplecă la 1791 pe episcopii ambelor biserici a pași, în frățească înțelegere și frumoasă solidaritate, pe terenul revendicațiunilor de ordin național-politic, — această încercare de „reunire” bisericească a Românilor ardeleni se prezintă ca o urmare firească a experiențelor dureroase din trecut și a învățămintelor atât de scump plătite.

Despre această încercare s'a făcut până acum puțină amintire în publicistica noastră, iar din cărțile de istorie lipsesc aproape cu totul știrile despre ea.

(Va urma.)

Pianuri excelente, pianine și harmoniu

cu prețuri ieftine se vând la

FARKASHÁZI și BIRO magazin de plane

BUDAPESTA, Váci-körut nr. 12.

Condițiuni favorabile de plătire. Schimburi de vechidai

MED. UNIV.

DR. CORNELIU DĂRĂMUȘ,
SPECIALIST ÎN BOALE DE FEMEI ȘI
SPECIALIST ÎN MORBURI DE DINȚI

ALBA-IULIA (PIAȚĂ).

ORDINEAZĂ: dela 8-10 pen-
tru boale de femei. Dela: 2-5
pentru morburi de dinți.

(Da 537-20)

Cronică din Paris.

Complicațiile războiului din Balcani. — Aniversarea apariției lui „Salamambo”. — Reinflințarea censurii. — Un poet franco-român.

Paris, 28 Noembrie.

În Franța, perspectiva unui conflict austro-rus nu alarmează din cale afară. Presa de aici conchide, și cu drept cuvânt, că mobilizările se pornesc în ambele țări cu o ostentațiune prea vădită, pentru a fi luate în serios. Altfel se pregătește un adevărat război în ziua de azi, când misterul mobilizărilor pare o condiție ne lipsită a unui conflict ce sta să izbucnească. Dar Franța nu se alarmează, ci așteaptă în liniște desființarea relațiilor austro-sârbe, și pentru că ea a făcut și face ce poate într-o înălțură a conflațiunilor europene. Și dacă conflațiunea aceasta ar avea totuși loc, Franța va avea conștiința împăcată la gândul că va fi făcut orice pentru a o înlătura.

Dealmintrelea să nu se creadă că exageratele pretențiuni ale Sârbilor sunt văzute cu ochi buni în această țară. Nu mai departe decât azi, întreaga presă pariziană a fost unanimă a recunoaște că d. Pașiei se dedă la manifestări verbale prea copioase și că Serbia, îmbătută de succes, abuzează. Să nădăjduim că în curând ea se va trezi și va judeca situația cu luciditate. În ce privește Turcia, Francezii constată nu fără un oarecare disgust atitudinea cabinetului Kiamil care, ieri, de o platitudine fără nume, a devenit azi de o aroganță bizară, reîncepându-și lăngurările pe lângă Germania și aducând învinuiri pe cât de amare ne atât de nesăbuite Angliei și Franței. Atitudinea aceasta a Turciei nu mira însă dincale afară cunoscută fiind infortochierile care au caracterizat în toate timpurile diplomația ei tăcitoare și intrigantă.

Dar Franța este sincer nemulțumită de atitudinea echivocă a Bulgariei față de România, căreia nu s'ar arăta prea dispusă să-i acorde compensațiunile cerute și așa de meritate „Bulgarii nu vor putea nega” — scrie Saint-Brice în *Journal* — că fără de atitudinea demnă și clară a României, ea n'ar fi raportat victoriile pe care le-a raportat, cu toată caparitatea și bravura micii ei armate. Ziarele franceze mai sunt unanime a constata că forțele bulgărești sunt sloite azi și că ar avea o mare trebuință de pace. Nu știu însă nimic până în acest moment de cele hotărâte de plenipotențiarilor turci și bulgari în conferința lor, în care discută condițiunile unei eventuale păci.

— La 23 Noembrie s'a serbat în cercurile literare din întreagă Franța, a cincizecea aniversare dela apariția nemuritorului roman al lui Gustave Flaubert: *Salamambo*. Care cetitor inteligent și cult nu a admirat acest capo-d'operă, considerat ca cea din urmă expresie a armoniei artistice și ca cea mai perfectă carte de proză din câte s'au scris vre-odată...

Și ce muncă enormă a cheltuit Flaubert pentru acest roman! Nu numai că s'a documentat mulți ani la fața locului, în Tunis, dar a cetit toate lucrările istorice și arheologice privitoare la vechia Cartagina. De aceea, descrierile lui au un relief incomparabil. El a prins ca nimeni altul aerul străveziu, corul profund și până la nuanțele cele mai delicate ale Tunisului. Nu voi vorbi azi de romanul în sine pe care toată lumea îl cunoaște și în care figura lui Spendius, a lui Matho și a fiicei lui Amilear Barca sunt unele din cele mai minunate creaturi în ale tuturor literaturilor. Dar sălbăteaca măreție a războinului dintre cartaginezi și armatele barbare și, mai ales, groaznicele represalii pe care le-au îndurat aceste din urmă! Cât privește aceste lucruri pe jilavii noștri scriitori de azi și ce deosebire între mercantilismul lor literar și între extraordinara probitate artistică a unui Gustave Flaubert.

Am recetit cu studiul lui Sainte-Beuve, scris în luna când a apărut *Salamambo*, precum și minunata serisoare prin care autorul ilustrului roman a răspuns marelui critic francez. Sunt înălțătoare și demne de imaculată a artiștilor de pe atunci? Astăzi... sunt scriitori neamărați în Franța, dar afară de câțiva, ei au căzut pur și simplu la rangul de meseriași literari și în anile de volume cari se publică la noi în fiecare an, nu găsești decât preocupare lacomă de a le vinde în

ediții numeroase, și tendința de a măguli mediocritatea în slama adevăraților arte.

Nu e vorba, ele nici nu trăiesc mai mult de o zi, pe rând cărțile maestrilor dispuși: Balzac, Flaubert, Maupassant, etc. își văd prestigiul din ce în ce mai scăzător.

Recitii *Salamambo* care e tradus și în românește, încă nu mă înșel.

Excesul în orice e stricacios, în literatură ca și în celelalte domenii, Franța suferă azi de un exces de libertate; și libertatea aceasta este așa de rău întrebuințată încât, aplicată în publicistică, ea a reușit să nemulțumească până și spiritele cele mai tolerante. De aceea, asistăm azi la un spectacol destul de curios: scriitorii cei mai puțin politici și ipocriți, a căror poană e ilustră toamă prin sinceritatea ei, cer ea să se reinflințeze cenzura, undă insultată cenzura, coroana Anastasia (tăme Anasthasie) cum e numita aici și pentru dispariția căreia a curs atâtă roneala și sânge, pe vremea imperiului al doilea.

Da, e vorba azi ca ea să fie reinflințată. Scriitorii noștri — și mai ales cei mărungi — fac abuz de libertatea de a scrie. Prin teatrele mici, știți că se obișnuiesc a se juca la Paris așa numitele „revuettes”, un fel de piesăsoare în cari sunt zeflemisite evenimentele și personalitățile contemporane mai de seamă, în literatură, politică și artă. Se vede însă că batjocurile la cari se deslan autorășii de revuette sun din cale afară lipsite de măsură, deoarece spirite largi și tolerante ca un Henry Bataille și un Abel Hermant sunt azi cei mai arzători partizani ai censurii.

Censura va avea a se ocupa și de denumartele artistice și afișe antimilitariste, antipatriotice și anarhiste cari inferează Parisul. În cazul acesta, coroana Anastasia va fi bine venită și foarfecele ei redutabil va fi privit cu simpatie în exercițiul funcțiunii ei.

Un priint Cantacuzino — nu știu care este — scrie și publică volume de poezii francezești. Acest poet este unul din cei mai furioși reprezentanți ai tenebroasei școli simboliste. Cel din urmă al său volum de versuri a apărut de curând. Nu l-am cetit: dar într'un ziar de aseară, am găsit o dare de seamă, scrisă de criticul cunoscut Paul Rebouze. Iată ce zice între altele, d. Rebouze despre poezile dlui Cantacuzino, care este român, domiciliat la Paris:

„D. Cantacuzino scrie catrene în felul celui de mai jos:

Boze, în cari inima mea se usurează,
Sugz divinele voastre săruri
Încoamă ca pe acele lungi caramelle
Pe cari le sugzeam la liceu

Mai vorbește de o „figură de toamnă care se oglindește în dinții unei femei amoroase”. Mai vorbește de un „corset dănos în care-și ascunde tristeta” ne asigură că numai azind numele de Trocadero i se umplu ochii de apă”. D. Cantacuzino povestește și „despre o femeie „ai cărei dinți mușcă serile armonioase” etc.”

Am reproduș acest fragment de critică foarte curios, fiindcă aruncă o lumină și mai curioasă asupra talentului dlui Cantacuzino. Este adevărat însă că el mă va face să mă feresc ca de holeră de volumele poetului franco-român.

C. R. B.

Scrisoare din Roma

Printul Carol al României domnitorul Albaniei? — Deschiderea Camerei Italiene. — Marconi.

Roma, 28 Noembrie.

(Dela corespondentul nostru). — Iarăș se vorbește în Italia de alegerea Printului Carol al României, domnitor al Albaniei. La început când această versiune a început să circule în presa italiană, se dădea această alegere ca o eventuală probabilitate, în caz când Albania ar deveni autonomă; dar de atunci lucrurile s'au mai schimbat, probabilitatea autonomiei Albaniei a început să ia un caracter de o apropiată

realizare, iar versiunea asupra alegerii Printului Carol ca donitor al ei, a luat oare cum un aier de o știre mai întemeiată. Astfel, toate ziarele din Roma, publică astăzi, în edițiile lor speciale, o depeșă care poartă data 25 Noembrie st. n., trimisă din București, care zice textual: „O delegație de albanezi musulmani, sub președentia dervişului Vriemil, a sosit aseară la București cu intenția de a cere o audiență Regelui Carol și a-i propune numirea Printului Carol, fiul printului ereditar al României, ca principe al Albaniei, imediat ce această provincie se va face principat”.

Ziarele italienești nu comentează în nici un chip această știre; o înregistrează numai în termii de mai sus.

Dacă această știre o fi sau nu o fi adevărată, aceasta nu o putem ști încă, noi dela Roma; dar dacă va fi adevărată, rămâne să se vadă, dacă românii vor consimți, dacă vor vrea să dea albanezilor un priint care este al nostru, drag tuturor noi românilor, educat în simțurile românești, pentru țara românească, și pe care ne-am deprins să-l considerăm viitorul nostru Rege... și poate și împărat.

Tot azi, s'a deschis Camera Italiană. Date fiind situațiile importante, sub cari s'a deschis camera, și sălemitatea aceasta a avut o desebită importanță. Primul ministru Giolitti, imediat după formalitățile obișnuite și după cetirea procesului verbal, a comunicat camerei proiectul de lege, pentru sancționarea tratatului de pace încheiat la Lozana la 18 Octomvrie st. n. trecut, prin care s'a pus capăt războiului italo-turc și prin care s'a anexat Italiei cele două provincii foste turcești, Tripolis și Cirenaica. Deputații și Senatorii au așezat în mare număr la ședință, iar publicul numeros ce umplea tribunele, și-a unit aplauzele sale la aplauzele parlamentarilor, cari au aprobat în total actele guvernului.

Cu această ocazie, primul ministru Giolitti a anunțat Camerei constituirea ministerului coloniilor, și numirea d-lui Petru Bertoloni ministru al coloniilor. Bertoloni a fost un diplomat plenipotențiar al Italiei în încheierea tratatului de pace, și a dus la bun sfârșit negocierile cu plenipotențiarilor turci, în realizarea acestei păci.

Astfel că, începând de azi, Italia are douăsprezece departamente, cu doisprezece ministrii respectivi, și anume: Interne, Externe, Finanțe, Agricultură, Industrie și Comerț, Lucrări publice, Instrucțiunea publică; Război; Justiție, Marină, Colonii, Poșta și Telegraful, Tezaurul public.

Marconi, omul secolului, a avut nenorocirea să capete o rană gravă din cauza unui accident de automobil. Rana a adus ca consecință pierderea unui ochi, și în urma operației făcute cu deplin succes de oculistul vienez Fuchs, Marconi s'a dus la Venetia unde un specialist i-a aplicat un ochi de sticlă, lucrat în chip deosebit așa cum trebuia lucrat pentru un om mondial ca Marconi. Știrile cari au sosit din Venetia sunt admirabile, și Marconi, a și început să se ocupe de diferitele aparate radiografice cari sunt în construcție acolo.

Se auză în curând plecarea lui Marconi la Paris, căciace înseamnă că nici o consecință nu mai este de temut, asupra vederii ilustrului om italian.

I. T. Albu.

Nou institut de văpsitorie, curățire și spălătorie cu aburi.

Aduc la cunoștința on. public, că am deschis

**un institut modern de văpsitorie, curățire și spălătorie cu aburi
în ARAD, colțul străzii Weitzer János.**

Institutul: **str. Magyar nr. 26.** Institutul de primire: **str. Weitzer János** (vis-a-vis de poșta centrală).

Roagă binevoitorul sprijin, proprietarilor

Knapp Sándor

Răspunsul lui Lukács.

Sunt întemeiate plângerile noastre? — Prin fărâmișura ce-o aruncă guvernul consistențelor noastre, revendicările naționale ale poporului român sunt satisfăcute — spune Lukács. — Guvernul nu poate impune organelor subalterne executarea legii și a ordinațiilor ministeriale.

Dăm azi pe larg din discursul prim ministrului Lukács, rostit în ședința de Sâmbătă a camerei ungare, partea referitoare la revendicările noastre naționale. Locurile de interes mai mare le-am fixat, și comentat și în primul articol de azi.

Cu privire la măsurile luate de președintele camerei față de opoziție, Lukács spune că procedura guvernului a fost deplin justificată, și acest lucru l-au dovedit până la evidentă evenimentele ce au urmat. Or, între împrejurările actuale, mai putea oare întârzia votarea reformelor militare?! La cererea deputatului Giesswein de a prezenta cât mai curând proiectul despre autonomia catolică, răspunde că deși elaborarea acestuia a fost împreunată cu greutatea foarte mari, astăzi e terminat și îndatăce împrejurările vor permite, îl va depune pe biroul camerei.

Trecând la chestiunea naționalităților, spune următoarele:

On. cameră! Cu toate că discursurile dlor deputați Mihali și Vaida au fost ținute într'un ton vehement și oricât de nedrepte ar fi fost acuzele lor împotriva maghiarimei și a guvernului, mărturisesc totuși că le-am ascultat bucurios. Și totdeauna ascult bucurios pe aceia cari își spun plângerile în locul acesta. (Aprobări, pe băncile guvernamentale.) Aici unde chestiunile de divergență se pot discuta, faptele se pot examina și reduce la adevărata lor valoare. Și e cu mult mai corect a ne ocupa de ele aici, în parlament, decât afară, în public, unde orice afirmațiune *nemine contradicente* se primește ca bani buni. În orice caz, e mai corect a face aici propagandă unor idei cari n'au nici o justificare. (Aprobări.)

Dar cu toate că aprob ca domniile deputați să-și aducă gravaminele în fața parlamentului, nu sunt în situație de a aproba cuprinsul acestor gravamine.

Ce privește admoniția dlui Dr. T. Mihali, de-a ne schimba atitudinea față de opoziție, pentru că continuând procedurile de azi vom pierde sprijinul alegătorilor, îi mulțămesc pentru bunăvoință, dar o schimbare a atitudinii noastre nu o cred justificată. Deoarece, căutând care este expresia opiniei publice — înțelegând, firește, opinia publică legitimă pe aceea care într'adevăr poate fi chemată să exprime vederi politice — văd că nu numai că n'a scăzut încrederea și bunăvoința publicului față de regimul actual, ci mai vărtos ni-se dau tot mai multe semne (Aprobări.) cari dovedesc că pe zi ce merge tot mai mult se întărește convingerea în păturile largi ale poporului că singură calea pe care o urmează guvernul și majoritatea e cea corectă. (Aprobări.)

D. deputat Mihali a ridicat acuze și plângeri foarte grave în contra maghiarimii, afirmând că parlamentul acesta e un parlament de rassă, adică e exponentul numai al rassei maghiare, un neadevăr pe care îl desminte în primul rând chiar prezența dluor deputați naționaliști în acest parlament de rassă, unde pot vorbi, neconturbați, în tonul în care le place. (Așa-i!)

D. deputat a repetat plângerile pe cari de ani de zile mereu le auzim, cari, însă, în ce le privește temeinicia n'au câștigat nimic în cursul timpului. Dlor spun că noi le împiedecăm dezvoltarea culturală și economică și că oprimăm pe Români (Intreruperi: Nici ei n'o cred!) Dacă s'a ridicat v'odată o acuză nedreaptă în contra unei națiuni, susțin că mai nedreaptă și mai neîntemeiată decât aceasta, n'a răsunat niciodată (Așa-i!) Să vedem numai, cum stăm cu opresi-

nea și cum le împiedecăm dezvoltarea economică și culturală! (S'auzim!)

Nimeni în țara aceasta, cred, nu va putea nega că toți cetățenii se bucură de aceleași drepturi. Nu s'a pus piedecă nimănui să înainteze pe orice teren și pe orice carieră; ori care cetățean poate lua parte la legislațiune și la toate ramurile administrației, și dacă a fost vreodată un timp — nu știu să fi fost —, când popoarele nemaghiare au fost împiedecate a ajunge în oficiile publice, acuza aceasta de sigur nu poate atinge actualul guvern, pentru că, o declar deschis, vedem cu bucurie ori de câte ori un român caută să intre în serviciul statului, și atât eu cât și colegii mei fiecare bucurios angajăm funcționari români (Vii aprobări). În Ungaria toți cetățenii deopotrivă se bucură de binefacerile în stătuțiilor de stat.

Și ca să se vadă cum oprimă statul ungar pe Români în niziunile lor culturale, să-mi dați să amintesc câteva date scoase din proiectul bugetului de pe anul viitor, cari dovedesc că statul împărtășește preoțimea și pe învățătorii români din an în an cu dotațiuni tot mai mari. Pentru sprijinirea bisericilor românești statul dă din visteria sa sume însemnate și pe episcopii și metropoliții ale căror dieceze n'au averi proprii, „și oprimă” cu dotațiuni anuale dela 18.000 până la 30.000 de coroane (!!) (Haritate). Ce să mai zic de congrua preoților, care încă ocupă un loc însemnat în buget. Guvernul se ocupă apoi și de întregirea venitelor preoțești printr'un adaus de bătrânețe, din ale cărui binefaceri vor gusta toți preoții deopotrivă, fără considerare la naționalitatea și confesiunea lor. Tot așa s'a pus în vedere sporirea și regularea salariilor învățătorilor.

Iată, on. cameră, acesta e tabloul opresiunii pe teren cultural. E adevărat că pentru teatre speciale (?) românești, pentru muzee și alte instituțiuni culturale românești de asemenea natură (?) nu s'a prevăzut nici o sumă. Să nu credeți însă că aceasta s'ar face din lipsă de considerațiune față de instituțiile culturale ale Românilor. Nu, ci pentru că suntem săraci (!!!), n'avem atâtea venituri (?) ca să putem trece peste granițele în cadrul cărora ne aranjăm strictul necesar (!!) așa cum putem. Apreb din tot suflul ideea exprimată de unul dintre domniile deputați, că e interesul statului să promoveze cultura națională a tuturor cetățenilor, de orice naționalitate ar fi ei, dar e foarte firesc, că nu o poate face decât în măsura pe care i-o permit mijloacele materiale (!!).

D. deputat a mai adus apoi plângerea că guvernul nu sprijinește institutele de bani ale Românilor. El pot asigura că nu sprijinește nici pe cele ungurești, pentru că e un lucru inadmisibil ca banii țării să fie întrebuințați pentru sprijinirea unor întreprinderi particulare înființate cu scopuri de câștig. Atunci însă când statul având rezerve de bani, le-a depus la băncile solide din Budapesta, din profitul acestora s'au împărtășit în mod mijlocit și băncile românești cari aveau garanția siguranței.

Dacă domniile deputați vorbesc de opresiune, îi rog să-și rostescă puțin privirile asupra altor state poliglotte din Europa, — dumnealor au ochi destul de buni ca să poată urmări dezvoltarea evenimentelor — și se vor convinge că sunt state culturale, în cari popoarele de altă naționalitate și confesiune, sunt tratate cu totul altfel, decât la noi, Români. (Așa-i! Adevărat!)

E de regretat că separatismul care se observă la noi între diferitele naționalități, nici până azi nu s'a înlăunțit, dar acest fenomen își are cauza în împrejurarea că oamenii nu caută o apropiere pe terenul social. (Așa-i! Așa-i!) Se formează societăți exclusiviste și e mai presus de orice îndoielă că apropierea socială formează baza emoșterii și a respectului reciproc; în felul acesta se formează și legăturile familiare: cea mai sigură temelie a conviețuirii pacifice. (Vii aprobări.)

D. Dr. T. Mihali ni-a atras atențiunea asupra provocărilor din unele ziare ungurești, publicând articole antiromânești și atârând opinia publică românească. Are dreptate d. deputat, adevărat, se întâmplă asemenea cazuri și din parte-mi, considerând raporturile anuale cari sunt și trebuie să fie între noi și statul român, nu pot decât să le reprob. Inșă, d. deputat, cunoscând bine împrejurările noastre poate ști cât de slabă

e influența ce guvernul o poate avea asupra publicațiilor de presă, cari la noi se bucură de libertate și independență perfectă, nu poate pe ne răspunderea în contul guvernului. (Adevărat! Așa-i!)

Rog însă pe d. deputat să nu scape din vedere împrejurarea că dacă în presa noastră apar articole cari pot tulbura încrederea reciprocă și bunele raporturi cu statul vecin, — articole de aceeași natură apar și în presa românească (Așa-i! Așa-i!). Nu am de gând să fac denunț dar țin să atrag atențiunea dlui deputat și a tuturor cari se interesează de această chestie, — ca să amintesc numai un exemplu — asupra ziarului „Universul”, unul din cele mai răspândite și cu mai multă autoritate în presa din România. Chiar eu singur am avut deunăzi ocaziune să cetesc un articol în acest ziar, în care i s reproșează guvernului român, ce caută în Dobrogea, când frații din Ardeal gem sub jug străin și provoacă direct pe regele Carol să treacă Carpații și să se încoroneze în Alba Iulia. (Haritate.)

On. cameră! Peccatur intra muros et extra. Din faptul cum scrie o gazetă nu se poate concluda la relațiile bune dintre cele două state. (Adevărat! Așa e!)

D. deputat a urgit și proiectul de reformă electorală. După ce nu doresc să stărui acum mai mult asupra acestei chestiuni, constat nu mai, că în urma extraordinarelor împrejurări în cari trăim, am fost nevoit să întârziu puțin, dar nu cred să fie atât de gravă întârzierea asta și sper că încă în decursul acestui an voi depune pe biroul camerei proiectul reformei electorale. (Vii aprobări și ovații.)

D. deputat Alexandru Vaida a înșirat o serie întreagă de doleanțe, pe cari le pune pe toate în sarcina guvernului și a sistemului dominant. Constat, on. cameră, față cu dl deputat că deocând am norocul să stau la locul acesta deputații români au venit în două rânduri la mine, în două afaceri concrete deosebite — în total de două ori — și eu în amândouă cazurile m'am nizuit să le satisfac cu graba cea mai mare, după ce am recunoscut legitimitatea dorințelor lor. (Aprobări.)

A dificultat dl deputat și chestiunea episcopiei de Hujdudorog. (S'auzim!) Chestiunea aceasta n'a fost inițiată în timpul de când sun eu ministrul președinte, eu am primit-o aproape terminată, dar primesc întreagă răspunderea pentru ea. (Aprobări.) Nu cred să fie corect și nici admisibil, ca chestiunea aceasta, după ce a fost hotărâtă din partea celor mai înalte foruri civile și ecclesiastice să fie acum în acest loc obiectul unei debateri și delibărări mai întinse și în consecință, țin să fac numai observația, că noi prin măsura asta nu voim să realizăm cuceriri neîndreptățite, fiind aceasta numai o măsură de apărare și n'are decât cel mult ținta să nu ni se răpească (Vii aprobări.) de aceia, pe cari nașterea și relațiile familiare îi leagă de unghurime.

Dacă măsura asta are — ceea ce nu neg prealabil, toate lucrurile omenești sunt imperfecte doar — unele lacune, nu sunt împotriva ca să fie revizuită și ca doleanțele justificate să fie împlinite. (Aprobări.)

A amintit, dl deputat, și acuzația de sute de ori înfirmată, că guvernul ar fi suspendat autonomia bisericii sârbești. Inși pare, că chiar înainte cu trei zile am fost în situația să dovedesc în mod arăunțit, că absolut nu este vorba de suspensiune, ci numai de casarea unor dispozițiuni speciale, — nu împotriva autonomiei, ci chiar în favoarea ei. Inșiși deputații sârbi au aprobat expunerile mele în această privință și adevărul nu mai poate fi pervertit. (Vii aprobări.)

A vorbit dl deputat despre chestiunea crucii dela Sanislău, asupra cărei chestiuni nu voi să fac acum declarații mai explicite. E vorba, că un sătean bogat a ridicat o cruce și autoritățile n'au lăsat să fie sfințită, pentru că avea inscripție românească. Când mi s'a adus la cunoștință cazul, am anulat imediat hotărârea autorităților subalterne pentru că nu sunt de părere, că simbolurile aceste datorite unui sentiment de sfințită pietate e nevoie să poarte neapărat inscripții ungurești. (Vii aprobări.) După natura lucrului, astfel de inscripții pot să fie întrebuințate în ori și ce limbă; în consecință am cansat oprește și am încuviințat apelul. (Aprobări.)

DI dep. Vaida mi-a spus eri și nu-i pot fi decât multămător, a spus că ordonanța mea, pe care am dat-o în luna Septembrie, nu este executată nici până în ziua de astăzi. Eu regret foarte mult acest lucru, dar credeți-mă, asta nu se poate pune în sarcina guvernului central. (Așa e!)

E o urmare a sistemului administrativ de la noi, în care vis inertiae se aیل într-o cantitate atât de mare, încât ori și ce ar ordona și ori și ce ar face guvernul central, executarea ordonanțelor nu atâră delă guvern, — guvernul n'are nici o sancțiune, care să asigure executarea punctuală și rapidă a ordonanțelor sale. (Așa e!)

Nu mă ireformând radical administrația vom putea sana răul acesta, (Vii aprobări) și eu nu preget a declara, că dacă țara asta vrea să trăiască și dacă vrea să rămână țară civilizată, este o neapărată necesitate să schimbăm administrația actuală și să trecem la reforma radicală. (Vii aprobări și aplauze.)

S'a plâns, d. deputat, că proprietarii români, sunt deposedați cu ajutorul ordonanțelor guvernului și cu ajutorul banilor statului, pentru că pământurile lor să fie date ungarilor. Cred că d. deputat e în clar cu noțiunea cuvântului deposedare și a ridicat acuzația în mod conștient și chiar pentru acest motiv e mai gravă, — eu însă declar că nu corespunde de loc realității. (Așa e! Așa e!) Un astfel de caz, că cineva să fie deposedat, numai pentru că are averea lui să fie dată altuia (Ilaritate.) la noi nu s'a ivit și nu poate să se ivească. (Așa e!) Dacă însă primum schimbările de proprietăți în ținuturi locuite de cetățeni de buze diferite, oricare privitor nepreocupat va putea să constate, că tocmai contrarul celor spuse de d. deputat este adevărul. Nu prin deposedare, ci pe alte căi, proprietățile aflătoare pe mâini românești se sporesc mereu, câtă vreme pământurile ungurești se împuținează din ce în ce. Aceasta e starea faptică.

A vorbit d. deputat, și de chestiunea fondului de burse dela Năsăud, care e o chestiune de multă vreme pendentă și care a format obiect de dispoziții și pentru guvernele de mai înainte. Când, în cauza asta, deputații români au venit la mine, eu împreună cu ministrul de culte și cu cel de justiție am examinat din nou chestiunea și am făcut dispozițiile cele mai urgente, ceea ce a avut drept urmare, că au fost lichidate burse de pe-un restimp de 7 până în 8 ani, în total vre-o 280 de burse și s'a creat o situație, de drept, care cred că corespunde atât autonomiei conducerii bursei cât și supremului drept de control al statului. (Aprobări.) După ce însă domnii români interesați nu sunt nici prin măsurile acestea deplin liniștiți guvernul nu va refuza să arate față de ei o indulgență și mai largă. (Aprobări.)

În baza tuturor acestora, cred să pot afirma cu deplină îndreptățire, că aici nu există nici o stare de asuprire în ce privește naționalitățile. E adevărat că se fac unele greșeli din partea administrației, s'au făcut și se vor mai face; aceste însă nu pot să constituie o specialitate românească, (Așa e! Adevărat!) românii nu pot să-și creieze din ele nici un titlu de drept, — neajunsurile acestea sunt generale și eu cred că în Ungaria, începând dela cel dintâi om și până la cel din urmă, nu există nici unul, care ar putea să spună că n'ar fi avut odată sau mai de multe ori neplăceri din pricina imperfecțiunii administrației. (Adevărat! Așa e!) Aceste deci nu sunt privilegiile populației românești, aceste constituie, durere, un rău general, ale cărui efecte le resimțim cu toții. Noi ne vom ni-zui să lecuiim relele și cred că binefacerile schimbărilor vor atinge deopotrivă pe români și pe unguri. (Vii aprobări.)

În țara aceasta fiecare își poate dezvolta liber individualitatea națională (Adevărat! Așa

e!). În țara aceasta fiecare își poate afirma deopotrivă interesele culturale și pe cele economice. O singură limită există, pe care nu este permis s'o treacă nimeni, în fața căreia cu toții trebuie să întâmpinească forța statului și limita asta de demarcațiune se începe deacolo, unde făpta ori intenția ajunge în colisiune cu unitatea statului ungar și cu caracterul lui național unitar. (Vii aprobări). Pe aceasta o apărăm și suntem datori s'o apărăm, pentru că o națiune care vrea să trăiască e datoră să respecte punctele aceste de vedere. (Vii aprobări și aplauze.)

În restul discursului său d. Lukács a arătat motivele cunoscută pentru cari a fost instituită în Croația dominațiunea absolutistică. Statul ungar a trebuit să prevină afirmativele tendințe de separațiune. Noile măsuri au liniștit populația. Sunt de altfel în curs tratative cu comisarul regal din Croația și de îndată ce se vor termina, se vor pune în aplicare reformele necesare, între altele cea privitoare la așa zisa pragmatică a căilor ferate.

Glas din opoziție despre opoziție.

Discursul lui Lengyel.

Cel din urmă care a luat cuvântul în ședința de Sâmbătă a camerei ungare a fost Lengyel Zoltán care a făcut o critică zdrobitoare tacticii pe care o urmează tovarășii lui de arme de până mai deunăzi. Cu un sarcasm usturător, deputatul Lengyel demască pe șefii opoziției ca pe imii cari toată lupta parlamentară nu o poartă decât pentru — putere. Odată ajunși la conducere, se lapadă cu toții de lozincile frumoase accentuate, până erau în opoziție, la toate ocaziunile, chiar și atunci când nimeni nu-i întreba. Remarcăm din discursul lui Lengyel, întrerupt des de holotele de răs ale deputaților guvernamentali, următoarele pasagii:

Se spune într-o anumită parte că trebuie să ai o deosebită îndrăzneală ca, membru în opoziție fiind, să iai parte la debaterile din cameră, când cei din opoziție timbrează ca trădători pe toți aceia cari intră pe ușa regulată în cameră și nu prin bucătărie (Ilaritate). Chiar pentru aceea, îmi țin de datorie să-mi justific procedura.

Dacă ai mandat de deputat, să împlinesti datorile de deputat ori să renunți la mandat! De principiul acesta am fost călăuzit când am intrat în parlament. Din lupta ce se poartă de zece ani el și-a luat partea și a admirat și pe alții pentru patriotismul și ideile lor liberale afișate în atâtea rânduri. A admirat pe Justh, pe Kossuth, pe Batthyányi și chiar pe Apponyi. Nu s'a putut însă împăca cu liberalismul și democrația contelui Károlyi, fiindcă a avut nenorocirea să cadă la o alegere tocmai față de el, atunci când a candidat chiar cu program liberal. (Ilaritate.)

În lupta ce s'a purtat au învins soldații de rând, fără conlucrarea șefilor, îndată ce conducerea luptei a ajuns în mâinile conducătorilor, ne-am trezit cu pacea dela Viena. El, Lengyel, nu li-a cerut șefilor nimic alta decât să vorbească și cu Viena tot așa cum vorbește cu poporul. Vorbește apoi pe larg de lipsa de consecvență și de contradicțiile prin cari se ilustrează șefii opoziției, cari, prin atitudinea lor echivocă, au compromis politica independențistă. Nu e mult de când aceia, cari mărturisesc azi că mântuirea e în reforma electorală, tipau împotriva lui Kristóffy, executându-l ca trădător de patrie. Cine și-ar fi putut închipui înainte de asta cu 4 ani situația de azi!? Cine ar fi putut crede că Andrassy va ajunge odată într-o tabără cu Bokányi, iar Károlyi care într'un

timp voia să realizeze reforma electorală în compania lui Tisza, va fraterniza cu un Oscar Jászi!

Și-apoi care e reforma lor electorală? Ce ne promit ei? Orice ar promite, am convingerea că nici odată ei nu vor realiza reforma dorită, ei vor rămânea cu carul la care s'au înhamat acolo unde se află astăzi.

Or, reforma electorală, o înțeleg ei așa că promit și chiar dau drept de vot la cât mai mulți cetățeni? Numai din atâtea să consiste mult laudata reforma! Li-aș ști propune atunci și eu o reformă pe cele mai largi baze ce se pot închipui, li-aș face o astfel de lege care știu că le va plăcea, dar să mă lase să fac eu alegerea după sistemul care mie-mi place, și știu că n'ar mai cere din reforma de care mai înainte erau încântați. (Ilaritate și aplauze.)

Pentru mine nu e nici o garanță, dacă guvernul promite drepturi electorale ca și Kristóffy, la 2.700.000 de cetățeni ori chiar la patru milioane și nu știu câte sute de mii, cum face Andrassy multiplicând și dividând pe oameni. Câtă vreme administrația e tot cea de astăzi și sistemul electoral încă rămâne același, atunci fie numărul alegătorilor cu 200.000 mai mic ori mai mare, deputat tot acela va fi ales pe care-l va lăsa administrația. Iată, aici zace răul cel mare, aceasta e rana care mai întâi trebuie sanată. Proprietarii de latifundii cari fac azi șgomot alături cu socialiștii nu se vor gândi nici odată la sanarea acestui rău și nu se gândeste nici majoritatea actuală aciuită sub schiptrul lui Tisza.

Nu primește proiectul de buget.

Conrad de Hötendorf în București

Audiența la regele Carol. — Vizita la d. T. Maiorescu, general Averescu, Hârjeu și Crăiniceanu. — Banchetul dela d. Maiorescu.

Ziarele din Tară raportează despre vizita șefului statului major austro-ungar următoarele:

Vineri după amiază la orele 2 generalul Conrad de Hötendorf a fost primit în audiență de suveran.

Audiența a durat până la orele 4.

Cu prilejul acesta generalul de Hötendorf a remis regelui scrisoarea ce-i fusese încredințată de împăratul Francisc Iosif.

La orele 4 și jumătate Conrad de Hötendorf însoțit de maiorul Kundmann au făcut, cu automobilul mai multe vizite în oraș.

Au depus cărțile de vizită la palatul Cotroceni, la legațiunea Austro-Ungară și la d. Take Ionescu ministru de interne, N. Filipescu, ministru de domenii, Al. Marghiloman ministru finanțelor, N. Xenopol ministru industriei și comerțului, M. Cantacuzino, ministru justiției, C. Disescu ministru cultelor și instrucțiunii publice și Al. Bădărău, ministru lucrărilor publice.

Au mai depus cărțile de vizită la d-nii generali Văleanu, secretarul general al ministerului de război, Mavrocordat, Robescu, Peticari și Paraschivescu.

La orele 5, generalul Conrad de Hötendorf, a fost în vizită la d. Titu Maiorescu, prim ministru, cu care s'a întreținut aproape o jumătate oră. A mai făcut apoi vizite la d.

Dr. Balázs Emil

Institut pentru consultațiuni medicale,

Timisoara-centru, Palatul Dauerbach

Operază și vindecă boli de piele și sexuale cu razele Röntgen. Operarea polipilor și a alor formațiuni cu aceleași raze. Electroliză Metode electrice de vindecare. Massage electrice Vindecarea bolilor de beșică prin electricitate.

(Ba 46-60)

Consultațiuni pentru operare și boli de piele dela 8—9 ore a. m. și dela 2—5 p. m

Celor din provincie cărora es recere îngrijire mai îndelungată, le stă la dispoziție camere confortate anuna

general Hârjeu, ministrul de război; gen. Averescu, șeful statului major și general Crăniceanu, comandantul corpului II de armată. Maiorul Kundmann aghiotantul generalului de Hötendorf a fost primit în audiență de către rege, la orele 7 seara. Audiența a durat o jumătate oră.

*

Distinsul general a luat parte la parastasul ce s'a oficiat la catedrala Sf. Iosif, pentru contesa de Flandra.

Seara un banchet intim s'a dat în onoarea ilustrului oaspe, generalul de Hötendorf, acasă la d. Titu Maiorescu, președintele consiliului de miniștri. La această masă, care a avut un caracter strict intim, au participat douăsprezece persoane și anume: generalul de Hötendorf împreună cu aghiotantul său și d. căpitan C. Ressel, atașat pe lângă general pe tot timpul șederei sale în țară; prințul Feuersteinberg, ministrul Austro-Ungariei, însoțit de consilierul legației sale și d. maior Ranilovici, atașatul militar al imperiului vecin, iar din partea guvernului d-nii: Take Ionescu, ministru de interne; N. Filipescu, ministru de domenii și Al. Marghiloman, ministru de finanțe.

O lungă convorbire a urmat între cei cinci membri ai guvernului asupra evenimentelor actuale. Consfătuirea aceasta a ținut timp de mai mult de-o oră iar la sfârșit întrebând pe unul din membrii guvernului asupra caracterului ce are această vizită, d-sa ne-a atras atenția că „nu există nici un motiv de alarmare pentru public”.

— Este în atmosferă prea mult praf de pușcă, am adăogat.

— *Cel puțin aci n'a fost praf de pușcă și vă rog să credeți că generalul ne-a mulțumit pentru atitudinea noastră liniștită.*

Membrii corpului diplomatic străin priveșc lucrurile cu sânge rece, afectând un imperturbabil optimism. Unul dintre dâșii a primit știrea surzând, adăogându-mi chiar că misiunea generalului de Hötendorf se mărginește la transmiterea condoleanțelor împăratului Francisc Iosif, regelui României, pentru moartea surorii sale, contesa de Flandra.

— *Nu, fiți siguri, nu este nimic, vă agitați zadarnic, criza cea mare a trecut, ea s'a afirmat luni. Până seara târziu soarta păcei atârna de un fir de păr, azi lucrurile s'au liniștit foarte mult.*

Sâmbătă dimineața generalul de Hötendorf a luat parte la serviciul ce s'a oficiat la catedrala Sf. Iosef pentru contesa de Flandra.

La ora 1 d. a. a vizitat pe prințul Fürstenberg unde i s'a dat un banchet la care au participat membrii legației austro-ungare. După amiază la orele 3 și jumătate a luat ceaiul la palat, iar la orele 5 și jumătate a părăsit Capitala spre a se întoarce la postul său.

(A—1.)

*

Viena. — Inspectorul de armată Conrad Hötendorf a sosit ieri seara din București la Viena și azi înainte de amiază a fost în o audiență mai lungă la împăratul. Conrad a raportat M. Sale despre tratativele avute cu guvernul român.

Proiectul de buget e votat.

Sedința de azi a camerei ungare.

Membrii opoziției, vre-o 30 la număr, s'au intrunit azi din nou în cafeneaua „Országház” și au hotărât să meargă în fața parlamentului. Aici, ca întotdeauna i-a oprit cordonul de jandarmi și polițiști.

Sedința s'a deschis la orele 10 și jum. S'a continuat discuția asupra bugetului. Au vorbit deputații Niemesny, Schuller, contele Pejacsevich și Janiga. La urmă, proiectul a fost votat cu unanimitate.

Proiectul despre măsurile excepționale în comisuni.

Unul dintre proiectele prezentate camerei în sedința de Sâmbătă și anume acela despre serviciul militar, a fost încă astăzi desbătut în comisia de justiție. Tot astăzi la orele 7 seara s'a discutat acest proiect și în comisia de război. Celelalte proiecte vor fi luate în discuție zilele următoare. Peste vre-o 2—3 zile ele vor fi retrămise camerei. Asupra însemnătății lor vom mai reveni.

Bani mărunți de cheltuială.

— Articol din cercul cititorilor noștri. —

Din întâmplările zilnice și din rapoartele ce zilnic sosesc de pe câmpiile de război din Balcani, se desface atâția fiori de jale gândindu-ne la marea prădăciune de vieți omenesti ce-o aranjază cultura veacului al XX-lea supranumit al luminei.

Să vede, că toată cultura trâmbitată în lung și lat este numai spoială, este măr roșu pe din afară dar înăuntru cuprins de putreziune, un mormânt bine îngrijit, plantat cu fel de fel de flori dar înăuntru uriciune. Cultura adevărată să vede, că n'a străbătut nici măcar în parte în păturile omenesti fie acelea clasate ori cum, căci nu sete stabilită o cinozură care să reguleze dreptul fiecărei persoane, în special față de altă persoană, iar în general a unui popor, a unei ginți față de alt popor și altei ginți. Toți oarbescă prin un chaos, cercând fiecare persoană mai favorizată de soarte, fiecare popor sau gințe mai mare, să subjuge persoanele, popoarele și gințile mai slabe, mai puțin favorizate de soarte. Pentru ce o fac aceasta? În fine nici chiar ei, cei tari, nu vor ști spune fără temere de păcat pentru ce?...

Dar ori cum ar răspunde motivându-și fapta, concluziunea finală e povestea atâtor popoare stânse, e povestea cea mai recentă a unui popor decăzut, care în zilele noastre își pierde țara, șters fiind pentru vecinicie din șirul popoarelor europene!

Și înzădar să trudesce cei tari, căci și cei mici și slabi au drept la viață, ei încă sunt creați în lume ca să trăiască și să se bucure de toate drepturile ce însuși Creatorul i-lea dăruit. Au drept să-și folosească și păstreze religionea, limba și datinele! Au drept să-și croiască drumuri spre cultura proprie ne opăciți de nimenea. Precum în comune sunt datini impuse de natură locuitorilor și de înprejurările locale, așa și popoarele au dreptul să aibă datinele lor curate și totodată au datoria să le păstreze și să le apere, dar să nu se amestece în viața altor popoare impunându-și religionea, limba și datinele lor! Durere aceasta nu a fost și nu este cinozură. Roadele sau văzut și să vad.

Popoarele subjugate, ne mai putând suferi asupririle sau trezită și prin mișcările lor dovedesc că toate statele clădite pe ruinele popoarelor subjugate în mod nefiresc, sunt clădite pe temelie de nisip. Să prăbușesc poate mai adânc de cum au fost înainte de a deveni stăpâne.

Despre acest adevăr ne putem convinge astăzi când privim la turci a căror împărat orbit de trufie s'a laudat odinioară, că „va da calului său ovăs din pristolul din Roma”! E drept, că acest popor în drumul lui de cucerire a supus multe popoare, a îngenunchiat multe state, a profanat multe sanctuare, a călcat și zdrobit multe tezaure, în fine a zădărnicit îndeplinirea multor aspirațiuni pentru viitorul popoarelor singuratică! Câte dureri, câți martiri are numai neamul românesc pe urma lor, dovedescă istoria!

Bătaia lui Dumnezeu îi ajunge! Crucea e biruitoare. Împărăția turcească s'a dovedit putredă și cade. Aceasta e dreptatea Dumnezeiască în contra căreia nu este putere pe lume să i-se împotrivescă. Acesta este glasul atotputernicului cărmuitor care poate servi de „memento” și altora...

Și iarăș te cuprinde groaza gândind la mulțimea bravilor români căzuți în luptele sângeroase pe toate câmpiile de lupte atât în trecut cât și acum în

războiul actual! Stie Dumnezeu, dar pare, că sunt de ispășit păcate strămoșești, ori altă pedeapsă e de-asupra capului bietului român! În toate țările și pe toate câmpiile s'au luptat cu vitejie apărând interesele străinilor! Să privim o hartă etnografică. Vom vedea un complex, o massă mare de români ce locuiesc teritorii în nemijlocită apropiere, dar durere, împărțiți sub secrete străine și ramificați. Aflăm români în Ungaria, Austria, Rusia, Bulgaria, Turcia și Serbia subjugați asupriți și siliți prin cele mai teroristice mijloace a-se lepăda de haina sfântă care îl arată, că e român: de sufletul său și de limba sa.

La ori care țară din cele de sus, dacă vom pune urechea la graniță și vom asculta, vom auzi cu groază și înfiorare zuruit de lanțuri, lovituri înfricoșate și gemete înăbușite de durere și vom ridica ochii plini de lacrimi spre cer și vom exclama: „Doamne, până când vei răbda toate aceste încălcări de drepturi omenesti? Când vei pune stavilă asupritorilor zicând: până aici și mai departe nu?”

Ce ironie a sorții! Aproape în toate luptele din trecut ca și acum, românii sunt puși să trimită gloanțe omorătoare în șirurile „dușman” unde sunt tot români!

Românii sunt puși în șirurile prime de bătaie, în punctele celea mai expuse unde moartea seceră cu nemiluita, ambițioși de generali străini cu vorbele, că „să țin mândri de-a comanda regimente compuse din români!” Și românii merg înainte, căci vitejia au supt-o deodată cu laptele mamei lor! Fac minuni de vitejie câștigând lauri pe seama străinilor cari în urmă nici că-l bagă în seamă, ba ce e mai mult nu-l lasă, ca măcar lui Dumnezeu să se roage în limba lui. Nu e și aceasta o ironie?

Românul e folosit de toate popoarele cari au fericirea de a-se mândri cu vitejia lui, ca banii mărunți cari au soarta de-a fi cheltuiți primadată. Și bun e Dumnezeu, dar poate nu peste mult, românii din Ungaria vor fi „dușmanii celor din Rusia, Serbia și Bulgaria! Pentru ce? Pentru că e „musai”!

Te doare inima când vezi acestea, dar totodată e cuprinsă de sentimente de mândrie, de fală când cugetăm la vitejia ce ar desfășura-o românii când s'ar lupta pentru ei, când ar fi încurajați și întovărășiți de generalii lor! Brațele de români ce astăzi sunt „bani marunți” cheltuiți de străini, ce succese enorme ar produce pentru românism când ar fi folosite de acesta? Unde ar ajunge românismul când munca fiecărui braț, când fiecare picur de sudoare stros din munca fiecărui fiu al său ar fi numai și numai pentru români? Sigur, că departe. Laurii câștigați în timp de pace prin cultură și în timp de război în războaie, ar încununa frunțile tuturor în mod frățesc!

Dar aceasta nu e așa! Imprejurările măstere nu îngăduiesc să fie așa! Ce trebuie făcut, ce este de lipsă, ca aceste stări nesuferite să se schimbe?

Este nevoie prima dată de luptă înversunată pentru apărarea limbei. Să se pretindă cu tărie drepturi în proporție jertfelor aduse! Să se lucreze într'acolo, ca țara, domniitorul și Europa să cunoască suferințele tuturor românilor subjugați. Să se țină mari adunări naționale, în cari cu toată energia să se pretindă în schimbul sângelui jertfit, răsplata cunoscută care nu poate fi alta decât viața noastră națională dezvoltată și alimentată conform sufletului românesc!

E timpul ca măcar al II-lea memorandum al românilor să ajungă acolo, de unde odinioară a fost isgonit.

Libertate să se pretindă, libertate în toate! Să se arate lumei întregi, că un neam de 4 milioane, astăzi nu mai poate fi dus de căpăstru, ci are și el un ideal, o voință și dor de viață liberă și fericită! Să se arate și dovedească heghemonilor noștri, că satisfăcând ei justelor noastre pretentii, pot conta la ce avem mai scump, la fiii noștri, cari se vor lupta cu sete știind, că după învingere le este asigurată o viață liberă și fericită! Vor face minuni de vitejie, căci vor ști, că de acum românii nu sunt numai „bani mărunți de cheltuială” alături cu „banotele” străine!..

Just.

NAGY JENŐ,
specialist pentru dinți artificiali fără pod
CLUJ—KOLOZSVÁR
(La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)
Pune dinți și cu plățire în rate, pe lângă
garanția de zece ani. (97—120)

Spre pace!

S'a încheiat armistițiul. — Bulgaria reclamă Salonicul. — Cele din urmă operațiuni militare pe câmpul de război. — Alianță între Bulgaria și Turcia. — O înțelegere austro-română-turcă. — Politica „corectă” a Serbiei. — Pregătirile de război ale Rusiei.

Rezumăm pe scurt momentele mai însemnate cari s'au remarcat ieri și astăzi pe orizontul politicii externe. Situația pare neschimbată și e încă tot serioasă. Se afirmă că ministerul nostru de externe are deja date pozitive cu privire la cazul dela Prizrend. În minister se discută acum, ce satisfacție să ceară monarhia dela sârbi pentru ultragiul ce i s'a adus. Să sperăm că temerea unora cari văd situația de tot întunecată și vorbesc chiar de trimiterea ultimatumului, e neîntemeiată.

Între armatele beligerante s'a stabilit, de altfel, un armistițiu de 14 zile și, având în vedere greutățile enorme cu cari luptă turcii și aliații deopotrivă, nu e nejustificată părerea că nici pacea definitivă nu va întârzia mult. Înainte de toate, sârbi va trebui să mai cedeze din pretențiuni. Plenipotențiarul Serbiei au făcut cunoscut Turciei, că Serbia va cere în condițiunile de pace portul Durazzo și o parte a Albaniei. Turcia i-a refuzat cererea dar e sigur că în cursul tratativelor sârbi vor aduce-o din nou la suprafață.

Poarta aprobă armistițiul.

Constantinopol. — Agenția Havas. — *Consiliul de miniștri a aprobat procedul armistițiului și sultanul a dat o iradea despre sancționarea protocolului.*

Punctele armistițiului.

Constantinopol. — Azi după amiază au scris delegații Turciei și ai statelor aliate actul despre încheierea armistițiului. Punctele armistițiului sunt următoarele:

1. Armistițiul e încheiat pentru 14 zile.
2. Armata turcă și a aliaților rămân în aceleași pozițiuni în care se află de prezent.
3. Nici unei părți nu i se permite a continua lucrările de întărire și transporturile de trupe și munițiuni.
4. Fortărețele impresurate: Adrianopolul și Scutari primesc alimente în cele 14 zile de armistițiu și numai tot pe câte o zi deodată.

Bulgaria își reclamă Salonicul.

Belgrad. — *Aici așa se știe că, Bulgaria dacă nu va primi Adrianopolul, va pretinde pentru sine Salonicul. Moștenitorul de tron al Serbiei s'a dus la Salonic chiar pentru a fi mijlocitor între Grecia și Bulgaria pentru că divergențele între aceste două state devin tot mai grave.*

Sofia. — Guvernul bulgar publică raportul oficial al generalului Teodorofi despre ocuparea Salonicului. Din acesta se poate vedea că Grecia și-a călcat promisiunea ei dată Bulgariei, că ambele armate vor intra deodată în Salonic. Grecii încă în urma înțelegerii lor cu Turcii i-au prevenit cu o zi pe Bulgari și contrar promisiunii făcute s'au înțeles singuri cu Turcii referitor la capitularea orașului.

Stările la Salonic.

Constantinopol. — În Salonic și în împrejurimile lui mizeria e îngrozitoare. Din vilaietul Cossova sosesc refugiați cu mii, cari n'au nici o bucată de pâine. Poarta a dat consulului german 5000 de fonturi turcești ca să îi ajutore pe refugiați. Grecii au voit să treacă trupele turcilor prizoniere pe teritoriul Greciei, deși protocolul de *capitulațiune* nu permite aceasta. Grecii au renunțat la aceasta numai după ce consulul englez a protestat contra acestei dispozițiuni.

Cele din urmă operațiuni ale trupelor aliate.

Belgrad. — Înainte de a încheia armistițiul Montenegro, Serbia și Grecia au raportat pe câmpul de război încă vre-o câteva succese războinice. Armata munteană, căreia numai în zilele ultime i-a succedat așezarea în jurul Salonicului tunurile grele de asediu a bombardat Vineri două ore neîntrerupt Scutari și a continuat bombardarea Sâmbătă și Duminecă în ploaia cea mai mare. Armata sârbească care a pătruns în Albania a ajuns până la lacul Oclovida și au ocupat și Eibasanul.

Grecia a înconjurat cu un regiment de infanterie garnizoana turcească de pe insula Chios, care în scurt timp va trebui să se predeie. Armata bulgară de mult timp nu mai luptă, dar Adrianopolul îl ține închis.

Alianță între Bulgari și Turci.

Frankfurt. — Din Constantinopol se anunță ziarului „Frankfurter Zeitung” următoarele: Între Poarta și guvernul bulgar s'au început tratative importante, cari au de scop ca *Bulgaria după încheierea păcii să intre în o alianță cu Turcia. De ambele părți se plănuiește însă ca și România să intre în această alianță.*

O înțelegere austro-turco-română.

Cețim în „Le Jeune Turc”:

„Se asigură în cercurile politice că un schimb de vederi foarte activ se urmează între Turcia, Austro-Ungaria și România în scopul unei înțelegeri relative la chestiile balcanice. Întrevederea lui Osman Nizami pașa, ambasadorul Turciei la Berlin, cu M. S. regele Carol, este foarte semnificativă în această privință.”

Politica „corectă” a Serbiei.

Berlin. — „Vossische Zeitung” primește din Belgrad următoarele: Guvernul sârbesc a trimis o notă diplomației ministeriilor din Paris Londra și Petersburg în care atrage atențiunea guvernelor acestor state asupra pregătirilor militare ale Austro-Ungariei la granița sârbească. În nota aceasta se accentuează că concentrările aceste de trupe ale monarhiei Austro-Ungare neliniștesc guvernul sârbesc mai cu seamă neavând monarhia nici un motiv pentru concentrările aceste, Serbia doar a făcut totdeauna o politică *corectă* față cu Austro-Ungaria.

Serbia n'a concentrat trupe la granița Austriacă.

Belgrad. — Biuroul presei desminte știrea cumcă Serbia și-a concentrat o mare parte a armatei la nord înspre granița Austriacă. Intențiunea Serbiei este de a evita izbucnirea unui nou conflict.

Pregătirile de război ale Rusiei.

Viena. — În cercurile oficiale despre pregătirile Rusiei se vorbește următoarele: E fapt că, în pregătirile Rusiei de prezent se arată un tempo mai violent, dar aceasta e urmarea împrejurării că, *stau deja gata de luptă două mari armate rusești.* Chiemările sub armă de altcum continuă și acum în Rusia. E caracteristică că, în Galitia trece un număr extraordinar de mare de dezertori ruși. Autoritățile din Lemberg sunt

constrânse a se îngriji pentru încvartirarea și alimentarea lor comună.

Albania teritoriu neutru.

Milano. — „Perseverenza” află din Roma că între puteri s'a făcut un viu schimb de idei asupra desemnării viitorului domnitor al Albaniei. Toate puterile au desemnat pe principele Achmed Fuad Pașa, de origine albanez, actualul rector al universității din Cairo. Afară de el se mai vorbește despre prințul german Carol de Urach, prințul Abruzilor; Turcia l-ar dori pe prințul Abdul Medsid, iar după cum scrie „Tribuna” din Belgrad albanezii mohamedani l-ar dori pe prințul Carol al României.

Paris. — Ministrul de externe d. Poincaré a primit ieri o telegramă semnată de Ismail Kemal, anunțându-i proclamarea independenței Albaniei.

Roma. — Ismail Kemal bey a telegrafiat la Durazzo și la Ellassona să nu facă nici o opunere în caz de atac, Albania fiind de acum înainte un teritoriu neutru pe care puterile îl vor apăra pe baza principiului naționalităților aplicat chestiunii balcanice.

CRONICA ȘCOLARĂ

Despărțământul învățătorilor din eparhia Caransebeșului cu sediul Biserica-Albă.

Membrii acestei reuniuni învățătoresci a eparhiei Caransebeșului s'au întrunit în ședința adunării de toamnă în ziua de 9/22 Noemvrie, — în număr complet. La oficierea serviciului divin au luat parte un mare număr de țărani, precum și la ședințele din localul școalelor.

Adunarea se deschide prin dl învățător D. Izverniceanu. Se cetese următoarele prelegeri.

Din istorie și-a ales subiectul dl I. Grosșan, anticipând credințele necesare instructive tineretului, pentru crearea de caractere și oameni cu simț de abnegație și jertfă.

„Simțul limbei românești” a fost tratat cu o bineînțeleasă competență de dl D. Izverniceanu. Cultul superior al limbei românești: concisă, bine nuanțată, curată și energică, — a fost desvoltat pe frumoase baze de predare.

Tot un interes vital a tratat d. Blai: „Educațiunea sexuală”. Însăș atacarea unui asemenea subiect presupune largi cunoștințe. Tema a tins spre moralitatea poporenilor din viitoarele generații. Dl Blai se dovedește om de muncă și unul din cei mai interesați dascăli ce-i avem, — ca om nou al despărțământului Bisericii-albe se prezintă cu astfel de calități îmbucurătoare pentru obște.

Dl T. Radulea predă oral subiectul „Rousseau”, prezentând pe acest mare pedagog filosof în plină și clară icoană. Apostolatul lui Rousseau a fost bineînțeleas de națiunile luminate apusene, deci zelul și iscusința cu care se vădește aprecierea lui din partea dascălilor noștri e semn foarte îmbucurător pentru cultura noastră românească.

Din cele expuse e lămurit că disertatorii au trebuit să fie cinstiți de ascultători, și după caldă manifestație ce li s'a făcut li s'a adus mulțămită protocolară. A urmat constituirea biroului pe anul 1913:

Președintele: Nestor Trandafir. — secretar: Toma Radulea, — casar: Gheorghe Guga, — bibliotecar: Ieremia Vereia.

Adunarea viitoare se va ține în Ciorda.

Și acum câteva fapte de alt ordin:

Despărțământul reuniunii învățătoresci din eparhia Caransebeș cu sediul în Biserica-Albă pretinde dela comitetul central: să i se dea po-

„Să nu vinzi scump, dar să lărguești înșimă.”
Acesta este secretul succesului nostru.

Cui ti trebuie dar
**mobile frumoase, ieftine
și bune**

Se 223-100

Să corecteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marosvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propria.

Alegere mare în trusouri pentru mireasa.

Vânzare în rate fără ridicare de pret

...dea de a avea în sânul lui și reprezen-
...ai acestui despărțământ; să se îngrijească
...averea pe care o dau cu toții cu riscul mul-
...jertle din partea unora și această avere să
...în serviciul pur al intereselor învățătoresți
...de ordine străine — cum se lățește svo-

Rap.

INFORMAȚIUNI

Aragi, 2 Decembrie 1912.

Act de pietate. Cu prilejul morții mult re-
...tatei doamne Irina Popovici, soția dlui ase-
...referent consistorial Gheorghe Popovici,
...ctionarii consistoriului gr. or. român din
...au predat conducătorului oficiului paro-
...din Miniș suma de 34 coroane cu scopul de
...se prevedea de sfintele sărbători ale Crăciun-
...cu îmbrăcăminte una ori două fetițe sâr-
...ne, eleve ale școlii confesionale române din
...niș.

Dela liceul nostru din Brașov. Examenul de
...ritate pentru corigență se va ține în 5/18
...decembrie c.

Nou avocat. D. Dr. Virgil Mureșianu a luat
...zura în științele juridice zilele acestea în
...răș-Oșorhei. Sincere felicitări!

Români macedoneni măcelăriți! Într-o co-
...spondență apărută zilele trecute în ziarul no-
...r, d. D. român macedonean ne vestește că au-
...ritățile grecești și-au pus de gând să exter-
...neze pe o mare parte de fruntași aromâni,
...nu mai avea piedeci în comiterea bar-
...silurii de desnaționalizare planuite asu-
...pașnicilor locuitori aromâni din ținuturile
...ului. — Azi ne sosește grozava veste că au
...măcelăriți următorii fruntași: Dumitru Cic-
...și Lagara din Turcia, pâr. Gheorghide și
...Leon din Palihor. La auzul și văzul ace-
...barbarii un strigăt de indignare s'a pornit
...sullețul întregii populații române. Conster-
...rea și teama zilei de mâine — iată cele două
...simptome ale năpăstuirii români macedo-
...ni ce-i torturează zi și noapte.

Nici o măsură mai grabnică să nu fie posi-
...ă a asigura viața fraților noștri macedoneni?
...erăm în intrunirile naționaliste de protestare
...regat, cari încep să edifice tot mai pro-
...mat și mai binefăcător opinia publică româ-
...nesc.

Dela Liga Culturală. Pentru marele me-
...ting național organizat de Liga Culturală și de
...Societatea Macedo-Română în sala Eforiei Du-
...minecă 18 Noemvrie orele d. a. s'a obținut o
...reducere generală de 50 la sută pe căile ferate
...din orice punct al țării la Burucești. Reduce-
...rea e valabilă pentru zilele de 17, 18 și 19
...Noemvrie pentru ori cine vine în București,
...fără nici o legitimație de călătorie, biletele de
...dus servind și la bilete de înapoiere din Bucu-
...rești.

Necrolog. Luni în 25 Noemvrie 1912 la 12
...ore amiazi în al 82-lea an al etății a încetat din
...viață Dumitru Moldovan proprietar și director
...de bancă, după un morb greu, împărțit cu ss.
...Taine ale muribunzilor. Rămășițele pământeste
...ale neuitatului defunct s'au așezat spre odihnă
...vecinică Mercuri în 27 Nov. 1912 la 2 ore p. m.
...în cimitierul gr. cat. din Monor.

— În 18 Noemvrie (1 Dec.) a încetat din
...viață Irina Popovici în urma unui morb repen-
...tin în al 55-lea an al vieții și 36 al căsătoriei. Ră-
...mașițele pământeste ale neuitatei defuncte, se
...vor depune spre vecinica odihnă în 20 Nov.
... (3 Dec.) a orele 10 a. m. în cimitierul gr. or. ro-
...mân din Miniș.

Fie-le țărâna ușoară și memoria binecuvân-
...tată.

Alegere de învățator în Chelmac. Joi în
...11/24 Noemvrie a avut loc alegerea de învăță-
...tor în frunțașă comună Chelmac. Alegerea a
...fost condusă de dl protopop tractual Fabriciu
...M a n u i l ă. Implinind majoritatea voturilor dl
...Gheorghe P o p o v i c i, învățator în Nadăș, a
...fost decretat de ales legându-se mari nădejdi
...de-a fi un vrednic urmaș al învățătorului Teo-
...dor Popa, care a făcut mare cinste comunei.

O frumoasă sărbătoare într'un sat românesc
...maramurașan. Zilele 20 și 21 Noemvrie au dat
...o mare strălucire satului maramurașan Bărsa-
...na aparținător diecezei de Gherla. Cu mare so-
...lemnitate s'a celebrat, de către delegatul epi-
...scopesc dl Petru F a b i a n, vicarul Maramu-
...rășului pâr. Tit. Bud, protopopul tractual
...Ștefan Ander și dl Iuliu Dragoș protopop em.,
...decorarea internă, și ridicarea iconostasului și
...zugrăvirea bisericii așezată pe un vârf de deal,
...după bătrâneștile obiceiuri ale românilor din
...părțile acestea. S'au ținut predici cari să întă-
...rească inimile credincioșilor, s'au cântat fru-
...moasele cântece rituale, s'a preamărit și admi-
...rat opera artiștilor. Credincioșii acestei bis. gr.
...cat. decăteori vor pași pragul acestui locaș
...dumnezeesc își vor reinvia icoana aceasta de

strălucire și coborâre a misterelor dumnezești
...în sufletele lor obidite. Ziua în care sfintele o-
...dăjdii ale aleșilor bisericii au simbolizat țaria
...și strălucirea cerului în acest locaș va rămânea
...până în ultimele clipe ale vieții lor nestearsă și
...plină de văpaia credinții. S'au dovedit acești
...credincioși, oameni de inimă și de jertfă când au
...împodobit așa de frumos biserica și mai ales
...iconostasul, pe banii lor.

**La tipografia „CONCORDIA” află apli-
...care momentan un mașinist care se pricepe
...și la lucrări în ton precum și la sterotypat.**

**Reflecții să se adreseze la administra-
...ția ziarului nostru.**

x Atragem atențiunea on. cetitorilor noștri
...supra anunțului „Picklin” publicat azi.

x O veste interesantă. Firma Braus-
...w e t t e r János, cronometru și ciorăncă în Se-
...din una dintre cele mai vechi firme din patrie,
...se bucură de mult interes și de-o rară încredere,
...deoarece prin oroloagele dsale excelente și ele-
...gante, prin bijuteriile dsale moderne, pe cari le
...vind și în rate, nu numai în Ungaria, ci și în
...străinătate și-a câștigat cea mai deplină recuno-
...ștință așa, că azi puțini oameni își mai comandă
...oroloage din Budapesta sau Cincibiserici, deoa-
...rece firma *Brauswetter* este o firmă bună și cin-
...stită care te servește prompt și conștiințios. Acei
...cari se refer la ziarul nostru primesc marele ca-
...talog de prețuri al acestei firme gratis și fanoș.

x Iconostasul elegant este decorul cel mai frumos
...al bisericii. Deoarece statuetele pe iconostas numai o-
...mul de specialitate le poate executa, atragem atenți-
...unea comitetelor parohiale să nu se lase înșelați de că-
...tră meseriași escroci ei să se adreseze cu încredere în
...chestia acestor treburițe buzericești cunoscutului sculp-
...tor Schmit Ferencz din Budapesta, X., Kőbánya ut nr.
...53, care și-a câștigat cunoștințele în sculptură la aca-
...demia de sculptură din München. Planuri execuț gratis
...călătoria la fața locului o face pe cheltuelile proprii.

x In atențiunea cumpărătorilor de pianuri.
...Reclamații inventează fel și fel de mijloace de
...a înșela pe cumpărătorii de pianuri, prin ce
...apoi ponegresc bunul renume al firmelor cin-
...stite și totodată dau publicului credul marfă
...proastă cu prețuri mari. Din această cauză se
...cere ca publicul să fie mai precaut la cumpă-
...rarea de pianuri, pianine sau harmonii. In acea-
...stă privință se recomandă on. public firma
...Renner Ferencz és Albert, cel mai mare și mai
...vechiu magazin de pianuri din Ungaria-sudică.
...Aci se vând pianuri, pianine și harmonii chiar
...și pe lângă plățiri în rate favorabile. Corespon-
...dență în limba română.

ROMÂNUL ZIARULUI „ROMÂNUL”

NICOLAE DOGOL

Suflete moarte

(R O M A N)

Trad. de Sentor

— Urmas —

„Și pentru ce naiba nu mi-ai spus asta din
...capul locului? zise Cicikof fără a disimula ciuda
...pe care o simțea.

— Bun! ce crezi adică! Și forma, forma,
...formule? Se cuvine ca dta să-ți formulezi ce-
...reca, ca să mi se fi făcut raport după toată
...forma cerută, iar eu, asupra raportului a-
...cestuia, acum, îți voi face, astăseară, după
...ceai, răspunsul meu, care îți va fi înmănat, la
...mine, în plic, de către unul din mesagerii mei.
...Trebuie să știi bine că numai nebunii își bat joc
...de formă. Nu trebuie să tratezi niciodată cu ușu-
...rință...”

Cicikof nu mai înțelegea nimic; repezia-
...se la pălărie, el se repezi pe ușă fără a ține
...mână de bunăcuviință, care mânia ori groaza
...gure, puteau să-l facă s'o uite.

Trăsura era gata să-l primească, birjarul
...dând foarte bine că, la onorabilul colonel nu
...trebuie să desprinză caii; altfel ar fi trebuit să se
...cerere înscrisă pentru hrana cailor, și au-

torizația de a elibera fân și ovăz cu măsură
...pentru biete dobitoace ar fi ieșit abia a doua
...zi din labirintul birourilor!

Colonelul urnă repede pe Cicikof, îl ajunse,
...luă mâna, strânse această mână la inima lui, și
...se felicita de a fi avut această ocaziune de a
...face să obsecarvă bine pe un om de merit
...său cu ce ordine exactă mergeau la el aface-
...rile, mers savant în adevăr, pe care îl supra-
...veghia însuși cu scrupuloasă grijă, știind bine
...că cea mai frumoasă și cea mai prețioasă ma-
...șină pierde în chip considerabil când nu func-
...ționează în continuu, și că starea în neactivitate
...sunt pricina că resorturile se slăbesc și rugi-
...nesc. El adaogă că, în urma celor ce se în-
...tâmplase, și, prin urmare, mulțumită fericitei
...împrejurări a vizitei lui, ajunse să conceapă
...ideea zădarnic luminoasă a unui nou birou.
...Principalele atribuții acestui nou resort admi-
...nistrativ ar fi ca să-i supra veghieze biroul de
...construcțiuni, cece ar face furtul și risipa im-
...posibile.

Cicikof agitat, nemulțumit și posomorât, se
...reîntoarse la Costanjoglo la oră destul de în-
...tâtată, căci de multă vreme luminările erau ap-
...rinse și masa pusă pentru cină.

„Dar cum de ai rămas atâta acolo? îi zise
...Costanjoglo de îndată ce intră.

— Ce ai put să vorbești atâta cu colonelul?
...zise la rândul său Platonof.

Nu mi s'a mai întâmplat să văd vreodată un

un așa imbecil, răspunse Cicikof; asta-i tot ce
...vă pot spune despre vizita mea.

— Asta nu-i încă nimic, zise Costanjoglo;
...Kochkaref e un fenomen destul de ciudat și eu
...îl socotesc chiar foarte bun, ca să facă să iasă
...în relief mai viu toți acești oameni de spirit cari
...își înoculează prostia altora, crează o întreagă
...cancelarie împărțită în cinsprezece din două-
...zeci de birouri, și școli și manufacturi, și sute
...de frumoase lucruri înainte. Afacerile lor săl-
...tează puțin câte puțin după 1812, iată că astăzi
...ei se iscusesc în a-și face de treizeci de ori mai
...mult rău decât le-a făcut năvălirea dușmanu-
...lui. De altfel, alții se ruinează de plăcere și
...fără mult încoujur, mărturie Petre Ivanovici
...Petrikhof, boerașul acesta vesel, acest mon-
...struos aparat de discuțiune, pe care îl cunoa-
...șteți.

— Bictul om! și el este pierdut; toți țărani
...îi sunt ipotecați la Lombard.

— Tocmai; el nu mai are nimic; tot pă-
...mântul are să i se pună în vânzare de către
...Lombardul din Moscova.

„Într'o bună zi, reluă el, lui Peetukhof îi dete
...în cap să fondeze o fabrică de lumânări. El
...chemă lucrători din Londra și cum nu înțe-
...legea nimic din modul lor de fabricate nici din
...limbajul lor, el se amestecă exclusiv în vân-
...zarea produselor.

(Va urma.)

Cronica feminină

Economia de casă.

(Continuare).

Am arătat în numărul de Duminică trecută (24 Noembrie) cum se interesează inteligența germană de popor, și cum din bună vreme se atrage atențiunea asupra unui rău, care cere leuire.

Germanii înțelepți au și aflat modul, medicamentul boalei. — Tot revista „Unser Hausfreund” spune, că pentru salvarea țărăniei, de pe calea apucată cel mai bun remediu e: 1. „Înființarea de școli de economie și industrie de casă pentru fetițele dela sate.

2. Pregătirea învățătoarelor anume pentru aceasta. (Die landwirtschaftliche Haushaltungslehrerin Bildung). Germanii deja au început a trimite aproape în fiecare comună câte-o învățătoare pentru economie.

Unde e comuna mai mare și mai bogată, școala de economie a nemților e permanentă, dar unde sunt mai puține eleve se țin numai anumite cursuri de câte 3—4 luni. Cursurile lor pentru teorie sunt împărțite astfel:

„Cursuri de zi, și cursuri de seara.

În aceste cursuri teoretice se propune: ceva din pedagogie, botanică, chimie și fizică, apoi constituția și igiena, nici unul însă din aceste studii nu se ia mai pe larg, decât ce se predă în forma de învățământ intuitiv — după priceperea fetițelor dela sate. Pe larg și sistematic se învață cum se prepară untul, brânza, urda etc., cu un cuvânt: 1. lăptăria, 2. grădinaritul și 3 creșterea și îngrijirea gălților și a vitelor — toate aceste se înțelege, că mai mult practic decât teoretic.

Numita revistă spune și aceea, că damele crescute la oraș ori ce clasificatie bună ar avea, nu au dovedit spor corespunzător, pentru că nu cunosc obiceiurile și cerințele dela țară, de aceea învățătoarele pentru economia de casă dela țară, trebuie să petreacă un timp oare-care în mijlocul poporului și numai aducând atestat despre aceasta primește postul care dorește a-l ocupa.

De aceea, susnumita revistă, află de bine ca școlile pentru pregătirea învățătoarelor de economie de casă țărănească, să fie ca și ori care meserie, și anume: ființa care se dedică pe această carieră, să fie 2 ani de zile ucenicul unei școli de acest soi, unde să poată face praxă în toate, și numai după acest termen să fie admisă a depune examenul înaintea unei comisii. Va să zică, Germanii au deja mai multe școli de acest soi, și astfel acolo se poate ușor ajuta ca fetițele dela sate să nu se depărteze de chemarea lor. Dar oare am putea noi Românii ajuta poporul nostru, adică fetițelor dela țară să nu se instrăineze de economia de casă?

Avem o mulțime de necesități, care de care mai arzătoare, totuș — după părerea mea îngrijirea de economie de casă dela țară este doară cea mai arzătoare și cea mai oportună lipsă. De aceea onoratele cetitoare sunt rugate să binevoiască a-si spune părerea în acest seuz, ea fiind aceasta una dintre cele mai sfinte chemări a femeii române, să chibzuim și noi, cum am putea ajunge oare la un rezultat îmbucurător?

Asupra chestiunii acesteia voi reveni.

Ombra.

CRONICA SOCIALA

Dela soc. „Petru Maior”.

La „Serata muzicală” aranjată de soc. „Petru Maior” în 22 Noembrie n. 1912, cu binevoitorul concurs al d-lui Ionel Rădulescu, tenor liric, elev al clasei de opere din Viena, au binevoit să suprasolvească următorii: Dr. Gheorghe Bilașcu, Alexandru Precup câte 10 cor., Dr. Eugen Barbu, Nicolae Mihailescu câte 6 cor., Ghenaș Bogoeviciu preot-protosinucel, frații Ilarie și Petru Dancăș, Dr. Comes câte 5 cor., A. Mureșanu 4 cor., Ilarie Noaghea medic. vet. 3 cor., Inginer G. Maior, Dr. Sever Dan câte 1.50 cor., Const. Popescu, I. Constantin câte 1.60 cor., Mircea Mocanu 1 cor., Dr. Adam Iancu, Dr. Gheorghe Negoescu, Ion Perin, Gheorghe Lazăr, Vasile Caba, Mihail Lupaș M. Mureșanu, Pavel Opreșia, Ion Vintilă câte 50 bani.

Ținem să exprimăm și pe calea aceasta sincere mulțumite, sprijinitorilor noștri.

Budapesta, 28 Noembrie 1912.

Vasile Stoica,
președinte.

Emil Teosu,
secretar.

Correspondență din Margine.

Din prilejul adunării desp. V al Asociațiunii.

Duminică în 24 c. la 1 oră p. m. s'a ținut în Săliște la „Hotel Comunal” adunarea poporală. După terminarea adunării, grosul publicului asistent a plecat unii în trăsuri, alții pe jos către Tilișca, o comună situată între cele mai pitorești dealuri și coline, așezată pe țărmurii și de-a lungul celor două riuri cu apă cristalină de munte. Cele două riuri abundente în păstravi sprinteni și gustoși izvoresc din „Crinți”, loc de cură și recreiere, care azi-mâne v'a îmbrăca aspectul unui al 2-lea „Păltinș” — dar al Românilor.

La ora 4 se începe serbarea culturală cu un bogat program. Elevii școlii din loc sub conducerea inv. dir. Ioan Bratu, execută vre-o 4 cântări și 4 declamări bine reușite. Apoi dl inv. Bratu vorbește despre folosul mașinei de tăiat nutreț și facerea nutrețului, o temă practică, din care poporul a tras multe învățături.

Altă conferință ține dl Popa secretarul desp. cu tema despre comună, biserică și tovărășii. O temă foarte importantă pentru că atacă unele din cele mai vitale chestiuni ale vieții noastre sociale. S'a mai tractat apoi o temă foarte instructivă din igienă din partea neobositului director al despărțământului dl Nicolae Calefariu. Aici, arată primejdia alcoolului care a luat proporții înspăimântătoare în masele poporului, căutându-și victime chiar și printre mlădițele cele mici — printre copii. Amar greșese unele mame nesocotite cari crezând că fac un bine, îndeamnă copiii dela sin să beie vin, rachiu etc.

Se alege apoi o comisiune pentru cenzurarea socoteiilor și o comisiune pentru înscrierea de membrii noi pe scama Asociațiunii. — Vorbește apoi dl Dr. Lupaș despre însemnătatea meseriilor. O liniște de mormânt stăpânește sala, care răsună de vorba alcasă și convingătoare a dlui Lupaș. Publicul a făcut cunoștință cu un bogat material ce atinge trecutul meseriilor. În prelegerea aceasta a relevat starea vitregă și prigonită a meseriașului român de pe vremuri, avizat la discreția jupânilor sași. A dezvoltat însemnătatea organizațiilor meseriașilor sau a așa numitelor „techiuri” de meseriași.

Acele „techiuri” în adunările lor hotărâu admiterea sau respingerea cutărei cereri a vre-unui Român de a putea fi primit ca ucenic la meserie. Și dacă și primea câte un număr disparent de ucenici români, atunci le limitau dreptul de a lucra — trimițându-i printre locuitorii unguri sau de altă națiune să-și găsească teren de muncă, nici decum însă printre sași. — Deși nu direct, dar într'o formă mai diplomatică acelaș sistem se practică și azi de către reuniunile lor, ca și în trecut. Așa de ex. ne este cunoscut tuturor hotărârea reuniunii meseriașilor din Agnita, care anul trecut în adunarea generală a hotărât să nu primească nici un român ca ucenic la meseriile lor. Ciudați mai sunt vecinii ăștia ai noștri! Ca o icoană fidelă a stărilor triste în cari se aflau meseriași români dl Lupaș ne-a adus exemple despre un meseriaș român din Săliște de pe la anul 1860. — de profesie păpușar, care ca să poată trăi trebuia să facă și pe poștarul comunei, aducând poșta dela Secel de două ori pe săptămână și mai avea încă alte vre-o două servicii lăturănice. Așa era pe atunci, astăzi însă Săliștea are aspectul unui frumos și puternic orașel de meserii și negoț. — Prelegerea a fost răsplătită cu aplauze călduroase. Ar fi de mare folos pentru publicul românesc dacă dl Lupaș ar tipări-o în vre-o bibliotecă oarecare.

De încheiere s'au reprezentat vre-o 40 tablouri — cu „schiopiconul” despărțământului din viața lui Isus. Reprezentațiile cu schiopiconul sunt de un folos netăgăduit pentru popor și în special pentru copii, arătându-le în tablouri vii și pronunțate întregă viața lui Isus. Formează așa numita intuiție abstractă, ușurând munca învățătorului la studiul religiei. Cu schiopiconul a manipulat dl Popa abilitul secretar al desp. care a dat și explicațiile necesare. Oamenii au rămas extaziați dându-le mult de

gândit invențiunea aceasta a învățatului Eduard. După isprăvirea acestei munci chositoare servit o cină modestă. Intre mulțimea de oaseni sunt de remarcă: Părintele Agârbiceanu, Lucian Borcea, Dr. N. Petra, Dr. I. Lupaș, Cupu, Dr. Calefariu și alți mulți preoți, învățători, notari, functionari de bancă și alții, și de mulțimea publicului din loc.

În legătură cu serbarea, fie-mi permis a stăta un fapt: să se abandoneze pe viitor uzul a se face înscrierea de membrii noi în decursul adunării. Face impresie asupra publicului când țăm chema la adunare ca după câteva vorbe spuse cu bun simț și multă dragoste, preșionăm să se înscrie de membrii. Sarcina să se lase în grija comisii alese spre aceasta, care la tot prilejul bine venit va să vâneze membrii noi pe scama „Asociațiunii”.

În zilele trecute se publicase o corespondență în „Gazeta Trans.” în care se zugrăvia în omnia tocmai trandafirii relațiile vieții sociale și intelectualitatea din loc. Se imputa că oricâtă activitate febrilă, tângeste și că drumurile, și zile și alte chestii comunale și bisericesti se nează din cauza indiferențismului conducătorilor. Mai departe se obiectiona cu multă divergențe acute dintre ambii preoți, și nemigrarea în mase a poporului prin Căminul Dobrogea, Basarabia și alte țări, ca un rezultat al acestei emigrare ar emana din nefavorabile stări din comună.

Din contră, e dovedit că emigrarea e un lucru vechiu în ținuturile mărginașe și că cei cari se duc — cu puține excepții dispărând și se reintorc înapoi de prin cele țări îndepărtate și-au agonisit ceva. Prin urmare emigrarea așa cum se face la noi are un scop bun: sporirea averii. Mai departe, relațiile dintre cei 2 preoți nu sunt așa de încordate cum respectivul să arate. Toată cauza e, chestiunea temperament și n'ai ce-i face, temperamentul e suveran, ori cărei alte voințe.

Afacerile comunale iarăș se dezvoltă în cadrul normal progresând din an în an și în special de câțiva ani încoace de când tezură comunei — prin vânzarea unei cantități mari lemne de brad — se află într'o situație financiară favorabilă.

Și ca o dovadă plauzibilă a aserțiunilor noastre cred că va fi destul dacă voiți aminti că mai multe trecute întregă intelectualitatea din întrunită fiind la o consfătuire, cu privire la înființarea unei casine și a unui pavilion de recreie — la propunerea dlui notar Millea, unanim hotărât închiderea cărciumelor în Duminică sărbătoare, care hotărâre se va aduce în viitoră ședință a reprezentanței comunale spre a fi aplicată, și se crede că va avea succes.

Interesele generale obștești vedem deci preocupă în mare grad și se depun mari eforturi pentru realizarea și îmbunătățirea lucrărilor de ordin public — dovadă eclatantă de interes icoană și alt unghiu de vedere asupra stărilor dela noi decât cum s'a afirmat în ziarul sus menționat.

Acum am intrat în postul Crăciunului, fiecare Duminică și sărbătoare se vor ține sărbători poporale împregnate cu cântări și dansuri, lecturi din cărți bune etc. cari vor fi așa numitele sezători poporale. Ce dorim toții e ca sământa cea bună să cadă în pământ și să aducă roade îmbelsugate.

Daniil Sărbăntu

POȘTA REDACȚIEI.

I.P. Ni s'a parut mai rezumativ și mai sistematic lălat raport. Ideile conducătoare sunt mai clar și prin urmare interesează în grad mai mare cultura generală. Amanunții își au rostul lor numai în aranca o intensivă lumină asupra chestiunilor fundamentale atacate. Rar am primit vre-un raport în 16 pagini.

Redactor responsabil: Constantin Sărbăntu.

Se caută

un scriitor

cu practică bună. Ofertele să se trimite Domnului

Dr. Silviu Pascu
advocat, Borșeni

(Pa 615)

Gustați
SLEPING-car
în fabrica „Bragadiru“.

De vânzare.

Acid de apă săzoasă (sodă) și limonadă a
crisului e de vânzare. Mașinile (pentru acid
bonic fluid) sunt moderne și în stare bună
(7 ani); asemenea sifoanele (peste 1000 si-
Lamprecht), sticlele pentru limonadă, ace-
le, vasele, lăzile etc. Prețul e foarte scă-
Detailuri în persoană.

D. BANCIU, farmacist
în Săliște (Szelistye) Szebenm.

Aranjamentul bisericesc de vânzare.

Din cauza zidirii unei biserici nouă mai
se vinde aranjamentul intern din cea
constători din *Iconostas, strani, stoluri*,
toste în stare foarte bună.

Reflectanți binevoiască a se adresa comi-
lui parohial gr. ort. rom. din Temesvár
Arváros.

Constantin Țaran,
președinte.

Aviz.

Avem onoare a aviza mult onorații noștri
cât și onoratul public, căci în maga-
l nostru de ghetete se poate cumpăra toffelul
ghete după moda cea mai nouă pentru domni,
și copii cu cele mai modeste prețuri.
Ghetele sunt fabricatul nostru propriu de
din cel mai bun material.

Vă rugăm a încerca și vă veți convinge.

Cu stimă:

Asociațiunea pantofarilor
(Arad Czipészek Termelő Szövetkezete)
10, Szabadság-tér n-ri 14 „La cizma roșie“.
IUSTIN OLARIU, director executiv.

„SEVERINEANA“ societate comercială din
Aradesebeș primește

un commis

în bransa coloniialelor cu o praxă îndelungată.
Cari și-au câștigat și praxă în ferie și
și eliberați de miliție, sunt preferați.

Manuale folosite și noi

Pentru toate instituturile de învățământ precum
școlile și reevizite de scris se capătă cu pre-
țuri ieftine la librăria **Fichler Sándor**, Arad
Libertății (Szabadság-tér) nr. 1.
Be 307—100)

Cea mai ieftină sursă de cumpărat!!

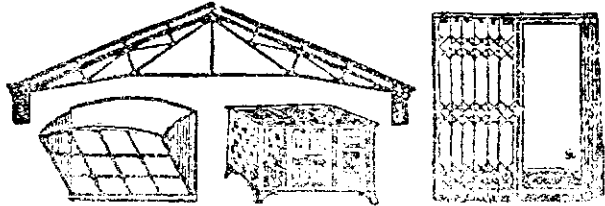
Am onoare a aduce la cunoștință on. pu-
blic din Arad și provincie, că în atelierul
propriu țin cele mai moderne
pentru bărbați, — femei și copii. **ghete**

Principiul meu este: ghetetele din magazinul să fie
pregătite din materialul cel mai bun. Ghetete de
păpie nu țin deloc în depozit. Execuție după
măsură, cu prețuri ieftine. La comenzile din
provincie e suficient a se trimite desemnul pi-
ciorului. Rog on. public să se convingă despre
calitatea elegantă, durabilitatea și ieftinătatea
ghetelor executate în atelierul meu.

Roagă binevoitorul sprijin:

Gara Miklós atelier de ghetete
pentru domni și
femei

ARAD, strada Hunyadi n-rul 3.

ILIE BURĂ

lăcătuș artistic și pentru zidiri,
BISERICA-ALBĂ Str. Orșova Nr. 4 (casa proprie).

(Bu 110—60)

Primeste ori-ce lucrări de bransa aceasta
precum: strângerea cu fer a zidurilor, pre-
gătirea de **porți și garduri de fier**, bal-
coane, trepti, îngrădiri de morminte, cămine
și cuptoare etc. executate artistic și prompt.
Primeste totodată spre efectuare toffelul de
reparaturi atingătoare în bransa aceasta
pe lângă prețuri ieftine și serviciu punctual

VINURI

vechi și noi de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprie-
tarul de vii din Șiria (Világos) **Petru Benea**,
căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe
lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi: Vin alb 76 fl. — Rizling 82
fl. — Roșu 1 cor. — Siller 78 fl. — Carbenet 1-10
Vinuri noi: 64—66 fl.

Rachiu de treve 1 cor. 80 fl. — Rachiu
de treve (comină) specialitate 2 cor. 20 fl. —
Rachiu de drojii 2 cor. 40 fl.

Vinul să expediază cu rambursă dela 50
litri în sus sub îngrădirea mea proprie.

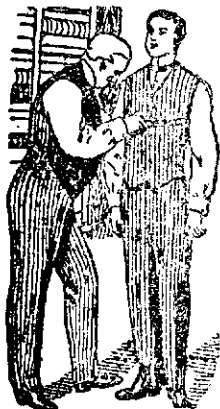
Vase dau împrumut pe timp de două luni.
Pentru: Calitatea vinului garantez.

Be 327

Petru Benea
proprietar și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

Bereczky Zoltán

atelier de croitorie pentru domni
Cluj—Kolozsvar. În colțul străzilor
Unió și Rozsa. —

Magazin permanent
de materii din țară și
străinătate pentru
toate sezoanele. Co-
mandele din provincie
se execută prompt.

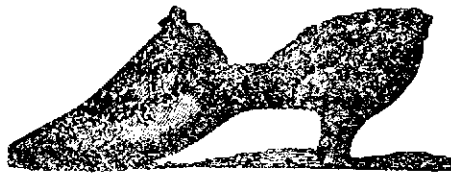
E suficient a se tri-
mite o haină eroită
: : bine :

(Be 157—60)

Premiat la a. 1902 din partea expozi-
ției industriale din Becicherecul-mare.

BERBERSZKI MIKLÓS

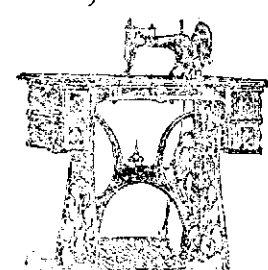
păpăcar, (Be 30—70)
— Nagybecskerek. —

Liferează în țară și străinătate păpuci de
piele, păslă, mătase și catifea, pentru băr-
bați, dame și copii cu prețurile cele mai
ieftine. Serviciu prompt. — Catalog trimis
gratuit. — Revizătorilor li-se dă rabat.

ANUNȚURI
se primesc cu prețuri
moderate la administra-
ția ziarului acesta. :-

Mașini de cusut SINGER

biciclete
gramofoane
plăci

mai ieftine se pot că-
păta la

Habán József

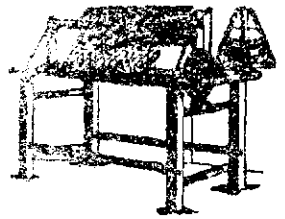
műszerész (mechanic) (Ha 200—60)

Budapesta, VII. Almásy-tér 14

Catalog de prețuri ilustrat se trimite gratis.
Correspondență în limba germană și maghiară.

Reparări execută ieftin.

Cele mai ex-
celente instru-
mente pentru
săparea de

fântâni arteziene le pregătește
și expediază

Várady Lajos,

fabrică de instrumente

Hódmezővásárhely,
VI, Ferencz-utca.

Nu trebuie să anteprenori; domeniile, co-
munele, singuraticii: singuri pot face să-
părea cu instrumentele mele.

Prin lucrător mijlocesc.

Recomand și mașini pen-
tra împletitul de sîrmă.

Catalog de prețuri trimis gratis și franco.
Premiat la 6 expoziții.

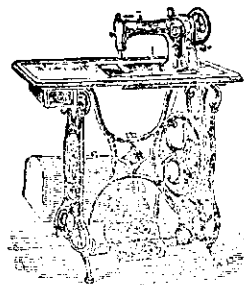
Correspondență în limba maghiară, eventual germană.
(Va 47—50)

Atelier mecanic și electrotehnic.

Beregszászy Antal Z.

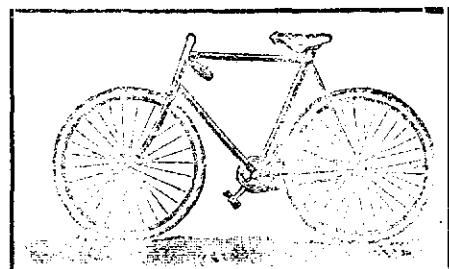
Vársej-Versecz str. Daak Ferenc nr. 10.

vis-à-vis de biserica românească

Execută toffelul de lucrări
în bransa aceasta și anume
mașini de cusut, biciclete,
gramofoane, aparate pen-
tru cinematografe, apar-
tate fotografice, instru-
mente speciale și brevete,
precum și introducerea
curentului electric și
rețea telefonică, — cu
prețuri ieftine.

Serviciu prompt și conștiințios.

Be 375—30

Cine dorește să cumpere
piane bune, pianino, harmoniu de
școală sau organe

Reparaturi se fac solid și ieftin

să se adreseze cu încredere către
Salonul de pian F. A. KAUFFMANN
în SIBIU (Nagyszeben) Gr. Ring nr. 14.

Unicul reprezentant pentru:
Bösendorfer! Calitate cunoscută, atestate de artiști în broșură
sau la dispoziție în orice timp.
Zelster și Winkelmann! Fabrica de pian din ducatul de Braunschweig-Lüneburg, (cea
mai recentă distincție: Diplom d'Honneur 1911 la expoziția din Turin.)
Reinhold! Liferantul conservatorului de muzică din Praga și a mai multor școli de muzică
membru în comitetul școlii a societății fabricanților de pian din Viena. Posesorul
mai multor medalii. (Ka 91 —)
Frații Stingl! Liferanți de curte, premiați în mai multe rânduri; s-au vândut 1500 instrumente!

GARANȚIE!

MAȘINI

pentru industria cimentului

Fabrică pentru țevi
de ciment, presă pen-
tru table de ciment
și aranjează fabrici
complecte din ciment

Hazai fémlemez és ce-
mentgyári gépgyár r.-l.

BUDAPESTA, VI.,
Reiter Ferencz-a. 66.

TELEFON: 93-13.

Folosește Doamnă

„Crema Margit“ a lui Földes
ca fața să-ți fie curată, tineră și plăcută

„Crema-Margit“ este materia cea mai plăcută de înfrumusețare a doamnelor
din elită și este cunoscută în toată lumea. Putere neîntrecută, stă în compunerea ei
norocoasă, pielea o întinereste și rezultat favorabil se poate vedea în decurs de câteva ore.

Deoarece „Crema-Margit“ o imitează și falsifică, Vă rugăm a cere numai în cutii în-
chise cu marca originală, pentru că numai pentru aceia își ia orice răspundere fabricantul.

„Crema-Margit“ e nestricăcioasă, nu conține untură, componente neamestecate,
care în străinătate a produs mare senzație.

Prețul 1 cor. ◀▶ Săpun Margit 70 fil. ◀▶ Pudra Margit 1.20 cor.

FABRICA:

Laboratoriul lui Földes Kelemen

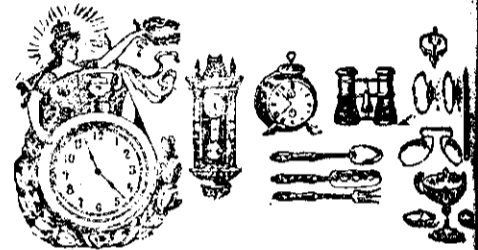
(Fo 225-100)

A R A D.

Johann Gensthaler

giuvaergiu și ciornicari

în Orăștie Szászváros
Filială în Szászsebes.

Vânzare de juvaere, de aur și argint
ceasornice pe lângă garanție și preț
moderate. — Se fac orice reparaturi
de juvaere și ceasornice de aur, rețede,
precis și ieftin. Serviciu conștiințios. 6 18-1

Dacă suferi în durere de stomac!

Fără durere în timpul cel mai scurt cu siguranță, chiar și în cele
mai neglijate cazuri, folosește

„LAXA“ (purgativul de fiere) a lui SÁNDOR,

care curățește stomacul și intestinele de toate materiile nefolositoare cari
sunt luate de ele și prin aceasta împiedică înecurile și toate morburile
ce ar proveni din aceste, ș. a.: durere de cap, sgarciuri, arsuri, apăsare
de stomac, iritare de vomare, greață, răgușeli etc.

O sticlă costă 50 fil., 6 sticle deodată 250 fil., 12 sticle 5 coroane.

Efectul purgativei de fiere „LAXA“ va fi permanentă dacă deodată
cu ea folosim

„Regenolul“ balsam de stomac a lui SÁNDOR

„REGENOLUL“, această esență de stomac vindecă orice soi de morbu-
ri de stomac și intestine precum și durerea de cap, curgerea (năpădirea) de
sânge, curăță sângele și face apetit în gradul superlativ. În cazuri de co-
lică și iritație de vomare în timpul cel mai scurt are efect.

O sticlă cu îndrumările de lipsă costă 120 fileri.

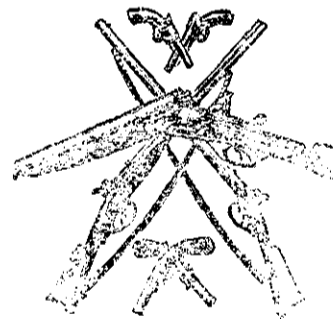
Originalul „LAXA“ și „REGENOLUL“ se poate afla la preparatorul
original:

SÁNDOR ZOLTÁN
farmacist în Erdőszentgyörgy (Ardeal).

Fiecare sticlă e provăzută cu vigneta „INGERUL“
la ce e de recomandat să fie cu atenție!

(Sa 572—)

(Po 445—)

Prețuri foarte ieftine!

Prăvălie de biciclete, mașini
de cusut și arme, precum și
acesorii se vând cu prețuri ori-
ginale de fabrică la

Pollinger Mihály

atelier special de reparaturi

Timișoara-Fabric (Temesvár-Gyv.) Széna tér nr. 8.

Execută totfelul de lucrări, reparări și transformări în branșă
de mai sus. Serviciu prompt. Garanție. Mașini de cusut și
ace pentru gramofone excelente. Serviciu prompt și conștiințios.

Un milion altoi de vi

din soiurile cele mai distinse pentru vin și masă. — Viță americană
fără rădăcină și ochiuri pentru altoi din toate soiurilor se află de vânzare
pepinăria Domnului românesc din Babăna lângă Orăștie a cărui proprietar
Dr. Aurel Vlad.

Fiind pepinăria noastră bine îngrijită n'a fost atacată de perono-
altoi sunt foarte frumoși și dezvoltăți la perfecție.

Pentru vița liferată din pepinăria noastră, garantăm că soiurile
curate după cum sunt notate în catalog.

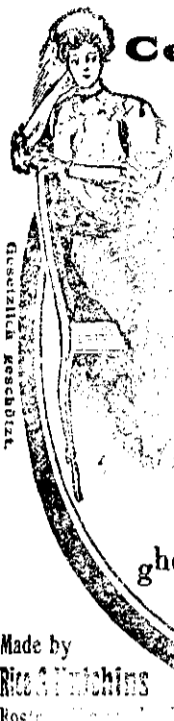
Fiecare viticultor și proprietar de viță să se adreseze cu toată
crederea pentru altoi de viță trebuincioși la jos semnata administrație
asigurat că vor fi serviți conștiințios, solid și prompt.

La cerere să trimită gratis și franco catalogul despre altoi de viță
prețuri și cu îndrumări practice pentru plantarea și lucrarea noilor
vii.

Se primesc bănci de români la cursurile practice pentru altoi, de
Condițiile de primire la cerere se vor trimite.

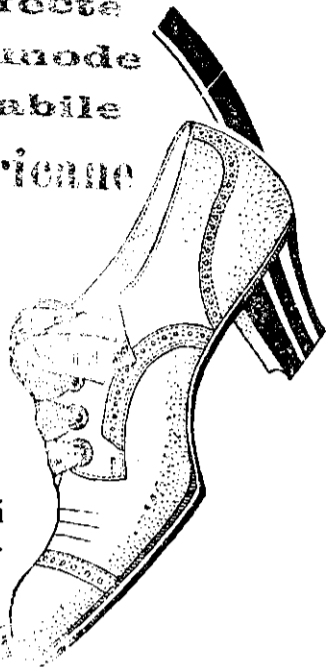
Administrația „Domeniului din Babăna“
(A 539) Babăna (u. p. Szászváros).

THE VERA

American Shoe
Cele mai perfecte
Cele mai comode
și mai durabile
ghete americane

din cauză
 mola pentru
 dame,
 domni și
 copii se află
 numai în
 asortimentul
 prăvăliei de
 ghete, pălării și articlii
 de modă pentru băr-
 bați alți

Made by
 Rice & Schickels
 Boston

BUCHSBAUM és T-sa

ARAD. Telefon 442.

Cereți prospect! (Bu 238)

Sticlar pentru zidiri și portaluri

(magazin de table de sticlă și de oglinzi).

Execut lucrări pentru zidiri noi,
 sau totfelul de reparări prompt și
 cu prețuri ieftine. Expediez ieftin
 rolete mecanice de pânză și trestie
 pentru ferestre

Fi 226-50

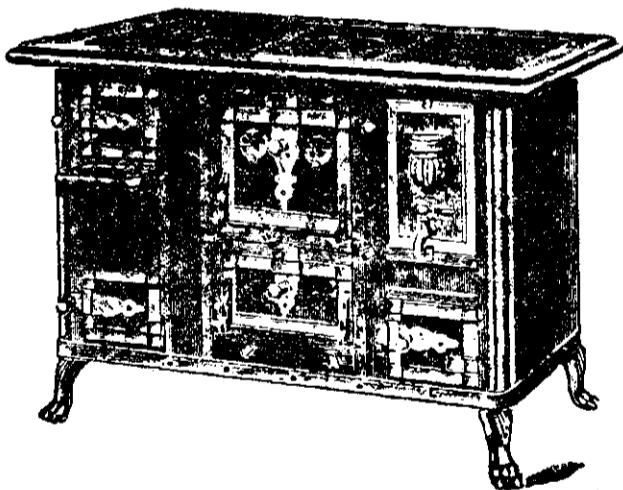
FRIED FERENCZ

ARAD, strada graf Apponyi Albert nr. 15-16.

TELEFON 908.

TELEFON 909.

Acă voți să aveți
 o vatră buna
 de fier (Sparherd)

și un
 grătar elegant și
 lăptos

și vă adresați atelle-
 rului electric de lă-
 cătușerie a lui

Franz Junginger

TIMIȘOARA - CEATE (Te-
 mesvár-Gyv.) Spiongasse 2

Depozit de vetre de fier gata. Catalog de prețuri gratis și franco.
 (Ju 172-30)

Cel mai mare magazin de blănărie

Stefan I. Radak

Vârșeț-Versacez str. Székhez 3. Telefon 155.

Își recomandă în atenția on. public din loca-
 litate și provincie bogatul său asortiment de blă-
 nărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole
 de fabricație proprie; mantale de blană, blane de
 călăterie, manșoane, boare, cășali pentru domni
 și doamne, ultima modă și lucrate cu gust. Pre-
 țuri ieftine. Primește orice lucrări de blănărie pen-
 tru prefacere, căptuire, căptușirea și colierea man-
 talelor. Serviciu prompt și conștiințios.

Numai marfa bună și execuție de I-ul
 rang. (R 374)

Arányi Adolf, fabrică de obiecte de aramă

Ujpest Lőrincz-u. 7. (în casa proprie.)

Fabrică și livrează, în cea mai excelentă execuție: CAZANE de fier
 rachie, precum și
 garnituri com-
 plete pentru fa-
 brici chimice, fa-
 brici de bere, al-
 cool și rachie, mai
 departe vane de
 scaldat, — sobe
 pentru camere de
 baie, cazane și căl-
 dări cu vatră și în
 fine țevi de ară-
 mă roșie cu pre-
 țurile cele mai ieft-
 tine. Catalog tri-
 mit gratuit.

In atențiunea damelor!

Primul atelier de corsete vieneze

IOSEFINA (Bi 115-30)

BINDER

LUGOJ, str. Bonaz nr. 13.

Pregătește pe lângă garanță, după
 ultima modă corsete dinainte
 drepte, cari lasă liber stomacul, dar
 nu exerciază nici o apăsare asupra
 corpului, cu toate aceste apasă în jos
 abdomenul.

Mare magazin de corsete și legă-
 toare pentru șolduri, legătoare
 pentru piept și legătoare pentru
 ținerea dreaptă a corpului.

Să se grilească pentru adresa corectă!

ateller pentru pregătirea corsetelor!

Cel mai convenabil atelier din sudul Ungariei!

Dacă comandați ceva

ori ce și prospecte dela cei ce inserează anunțuri în ziarul nostru, vă rugăm

să vă referiți la ziarul nostru.

Făcând-o aceasta cererilor d-voastre li-se vor da deosebită atenție, veți fi bine serviți, firmele respective având nevoie de recomandarea noastră. In caz, că am primi oarecare plângeri în contra vre-unei din aceste firme, am înceta imediat a mai recomanda firma respectivă.

**Administrația ziarului
„ROMANUL”.**

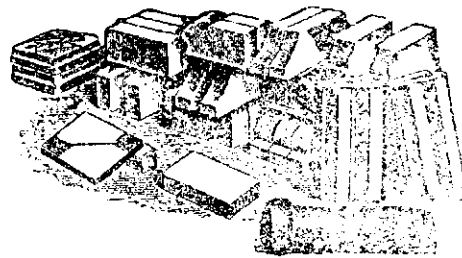
ATELIERUL
DE FOTOGRAFIAȚI
A LUI

Cl 186-40

Csizhegyi Sándor

Cluj-Kolozsvár, piața Mátyás király-tér nr. 26.
(Lângă farmacia lui Hintz).

Aci se fac și se măresc cele mai frumoase fotografii deosebite acvarele, picturi în olei, specialități în pânze ori mătase, cari prin spălare nu se strică. La firmă fiți cu băgare de seamă să n'o confundați, Cluj (Kolozsvár), Piața Mátyás király-tér nr. 26, lângă farmacia lui Hintz, — Referindu-vă la acest ziar veți avea favor în prețuri.

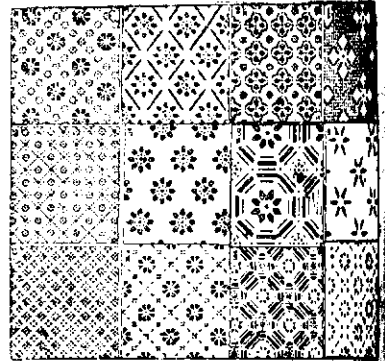
(Bo 423—)

Bozsó Mátyás

fabrică de ciment și la
treprindere de zidire

Alba-Iulia (Gyulafehérvár)

Execută: pavimentări de
terazzo, — granit, — mo-
zaic, — beton, — cheram t
și — mozaic: precum și
canale de beton și funda-
mente pentru mașini,
lucrări de ciment și beton,
iesle, fântâni arteziane și
basenuri, poduri etc. cu prețuri
moderate; serviciu prompt.

Fondat în anul 1885.

Fondat în anul 1885.

„TIMIȘIANA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII, SOCIETATE PE ACȚII ÎN TIMIȘOARA.

CENTRALA: Timișoara-centru (Belváros) Piața Balázs-tér nr. 1. (Palatul Mocsonyi).

FILIALELE: Buziaș, — Recaș, — Ciacova, — Deta, — Vinga.

Capital propriu 2,600.000 K Depuneri 5,500,000 K

TELEFON: Centrala, Direcțiunea nr. 510. — Contabilitatea nr. 1149. — Filiala Buziaș nr. 10.,
Filiala Recaș nr. 14, Filiala Ciacova nr. 16, Filiala Deta nr. 26, Filiala Vinga nr. 16.

Depuneri spre fructificare, despre cari eliberează
libel. Administrează depuneri cu casete de eco-
nomizare.

Plătește deponenților după mărimea sumei
depușe 4 și jumătate și 5 procente interese
fără nici o detragere.

După toate depunerile contribuția (darea) de inte-
rese o plătește institutul separat.

Depuneri până la 10.000 coroane, după starea
casei se plătesc și fără abdicere.

Escomptează cambii și acordă credite cambiale cu
acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

Acordă împrumuturi hipotecare pe case de
închiriat și pe proprietăți de pământ. —

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 185.

Post sparcassa ung. 29,348.

Banca generală de asigurare

societate pe acții în
Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înființată de institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiile. Mai departe mijloace: asigurări contra spargărilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbăți de încredere ai societății. — Prospekte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca vizitatori buni și cu legături — pot fi prinite oricând în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la altă societate de asigurare.

Cei interesați să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA”),
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ-
KÉS, CSANÁD, BIHOR, TIMIȘ, TORONTÁL, CARAȘ—EVERIN **Arad str. Jozsefföherceg nr. 1** (lângă Banca „Victoria”).
(Ba 240—156) Telefon nr. 850

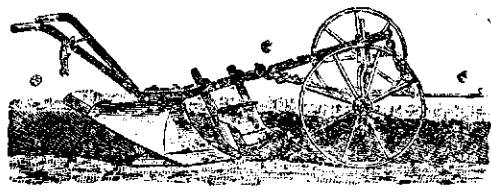
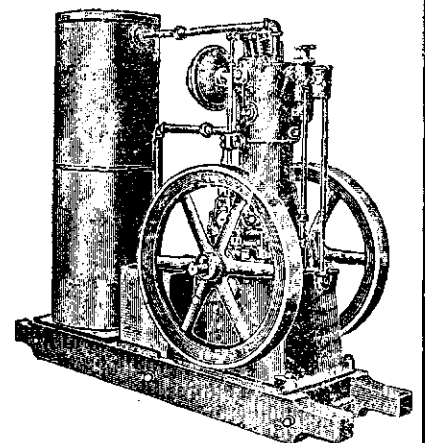
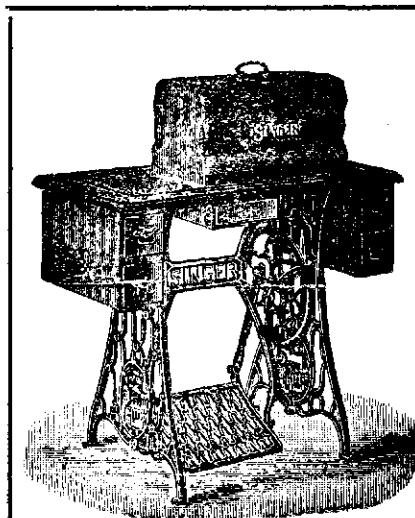
MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Fábrián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea on. pu-
blic asupra marelui meu
magazin de totfelul de ma-
șini agricole cum sunt:
mașini de sămănat, tree-
rat, pluguri grape, preșuri,
și mori de struguri, ma-
șini de cusut.

Mai departe reconstruez
tot felul de Locomobile
să umble singure.

(Bo 38-52)

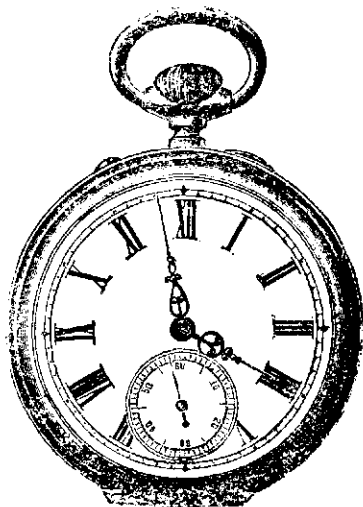
Premiat cu diplomă dela corp. meseriaşilor.

Botházy László,

sculptor și întreprinzător de beton și piatră de artă, depozit de nisip. Nagyvárad, — Erzsébet-utca.

Primesc ori-ce lucrări ce se refer la bransa mea precum lucrări la edificii și cripte cu diferite expoziții, de piatră și marmoră, apoi cruci, monumente, etc. — Lucrez în beton cu mare pricepere, precum caldărâm de beton, canale, poduri de beton cu fier, table de ciment, bazine de asfalt. Trimit desennu și catalog. — Voiesc să atrag atenția on. public prin lucru bun și prețuri ieftine. Liferez pietri și nisip în cant. mare.

(Ba 147-104)

Cele mai bune

orologerie

cele mai solide și cele mai moderne

Juwelieale

sunt pe bunul gust, cât și în manta pe lângă che- zărie de 10 ani și poartă totuși, liferează cea mai bună calitate în această privință în întreaga Ungaria

Brauswetter János

orologer de SZEGED

CATALOG CU 2000 CIPURI SE TRIMITE GRATUIT.

Notă: vă sunăm scisă vor primi catalogul gratuit cari îl cer ca provocare la ziarul „Romanul” (adeca scrie ca a fost anunțat în „Romanul”). Cores- pondenții se fac în limba maghiară, germană și franceză.

Noutăți de ghete de toamnă.

Ghete de prima ca- litate, cu marca Sa- lamander, pentru domni și doamne

Coroane 16-50 și 20-50.

Magazin special WEINBERGER JANOS

Ve 347-156 magazin de ghete

ARAD

bulev. Andrácsy nr. 20

TIMIȘOARA

(Temesvár) Cetate-Belváros, Hunyadi-u. nr. 10.

Bordi András, blănar

ORAȘTIE (Szászváros) Ország-ut nr. 14.

Își recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănărie cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fa- bricație proprie; mantale de blană, blană de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ul- tima modă și lucrate cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blă- nărie pentru prefacere, căptuire, căp- tușirea și colierea mantalelor. Ser- viciu prompt și conștiințios. Numai marfă bună și execuție de I-ul rang.

(Bo 465—)

Dacă vrei să cumpărați Tea și rum fin

să vă adresați firmei

VOJTEK și WEISZ

in ARAD.

TEA:

	Cor.
1 pachet mixtură f. fină	—50
1 " " " "	1—
1 " " " "	2—
1 " " " " fină 1/4 klg.	250
1 " " sfărături fine	—40
1 " " " "	—80
1 " " " " kg.	7—
1 " " POPOFF nr. 4	7—
1 " " " " 6	550
1 " " " " 8	450

RUM:

	Cor.
1/2 litru „Hungaria”	110
1 " " " "	220
1/2 " Jamaica II	130
1 " " " II	260
1/2 " " " I	180
1 " " " " I	360
1/2 " " " fortior	270
1 " " " " "	540
1/2 " " " antiqu	370
1/4 " " " " "	740

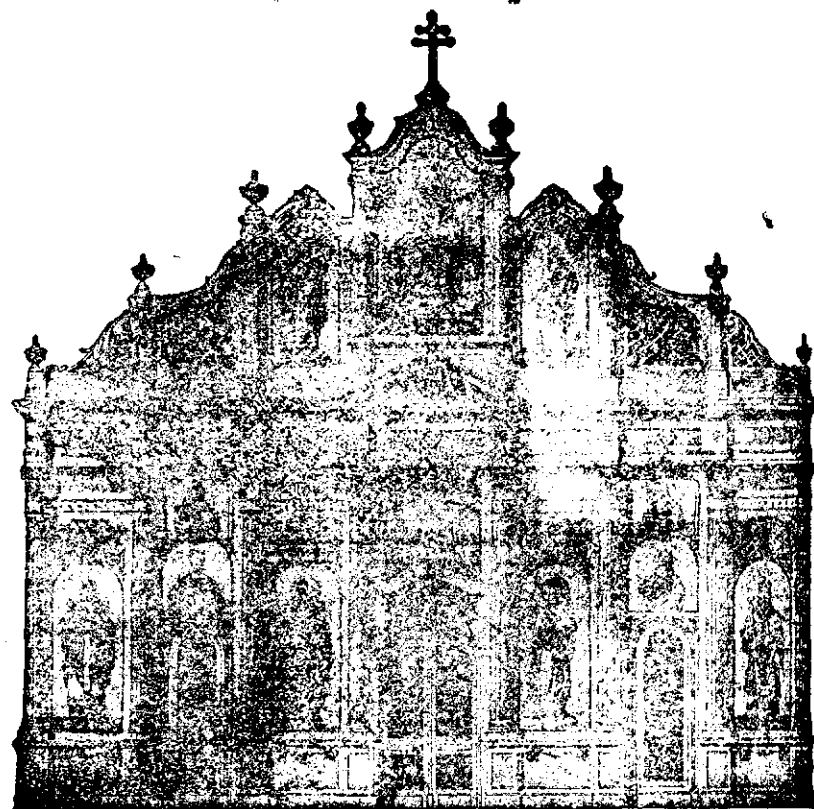
Comenzile făcute cu poșta se expediază prompt.

(Vo 506—)

Schmidt János succesor Schmidt Ferencz

instituit pentru ridicarea altarelor în

Budapasta, Köbányai-ut 53.

Pregătește: altare, amvoane, cripte, statui sfinte și întregul aranjament bisericesc, în orice stil, conform pretenziunilor artistice și pelângă prețuri convenabile. Se recomandă ca specialist, de München la renovarea alta- relor vechi. Planuri și cataloage trimite gratuit precum și primirea muncii o face pe speșele sale proprii.

Prețuri moderate.

Condiții favorabile de plată.

(SI 160-60)